Nr. 15—16. HAMICPE שנה שניה.

המצפה

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:
לשנה . . . . 6 כתרים
לחצי שנה . . . . 3 .
לרבע . . . . 1.50 .

באשכנז:
לשנה. . . . . 7 כתרים

ביתר הארצות:
לשנה 8 כתרים — 8.50 פראנק.

האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:
„Hamicpe"
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפ טרים לפי גדל השטח.

ברכת מז"ט חצי הכתר. בראש הגליון שני כתרים.

גליון בודד 12 הלר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו. כ"י, שלא נדפס, לא יושב לבעליו. המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם מקומו הקודם.

מחיר שנוי אדרסה חצי הכתר.

Kraków, 14 Kwietnia 1905. גליון טו-טז קראקא, ט' ניסן תרס"ה.

חומש „בית יהודה"

רש"י מיט נקודות. רש"י איבערזעטצט און ערקלערט אין ריין יודיש.
צו בעקאממען אין אללע בוכהאנדלונגען.
צענטראל-פערקויף בייא Simon Neuman, Bnchhandlung in Tarnow
Buchdrucker & Verläger A. L. Matz, Wilna, Portowaja 3.

מפני קצר השבוע הבא לא יופיע הגליון והננו מוציאים לשבת זו את הגליון לפסח כפול. הגליון הבא יופיע בעש"ק אסרו־חג. הננו מברכים את קוראינו וסופרינו בשמחת החג.

פ ס ח.

במלך אדיר יופיע אלינו פסח מלך החגים. כמו ביאתו של הראשון תסבב מקודם עבודות והכנות שונות במקום בואו, לפאר וליפות את קבלת פניו, כמו בן קודם בואו של זה האחרון כל הידים ברחוב היהודים מלאות עבודה והכל עוסקים בשקידה נמרצה, לקבל את הפסח בנקיון וטהר וברוב פאר והדר. מהרב היושב על כסא הרבנות עד השפחה אשר במטבח אצל התנור והכירים כלם עוסקים בזריזות ובחריצות, כל אחד במקצוע שלו עד רגע הופעתו של החג.

והמאיסטאט פסח מלך החגים הופיע בכל הוד קדושתו.

בליל שמורים יושב היהודי הלאמי בצל קורתו, בחוג משפחתו, הפשי מטרדת הזמן, פנוי מהתלאות, אשר יסובבוהו בלי הרף כל ימות השנה, מחשבותיו ורגשותיו מזוקקים מסוגי הגלות, נשמתו תגביה עוף, תמריא במרום, תרחף על פני תהום העבר העתיק ותחדור אל אותה הנקודה המזהירה, אשר לזכרה הוא הוגג היום את הגו. וכאלמנה שכולה ועזובה, אשר אבדו לה כל מחמדיה מימי קדם, תזכור בגעגועים את תור כלילותיה, עת אשר עמדה תחת אפריונה על ימין אלוף נעוריה, בחוג אבותיה וקרוביה, אשר אצלו עליה מיקר תפארת עשרם, את אביב ימיה, עת היתה מלאה עדנת עלומים והדות החיים, ככה יזכור היהודי בלילה הזה את תור אביב עולמנו, עת נהיינו לעם, לעם הפשי, צועד בגאותו לרשת את ארץ המדתו, לאום איתן המלא כה עלומים, ובועט בחזקה בכל אשר יהין לעמוד לשטן על דרכו. והרועה הגדול, זה גבור גבורי האנושות, מוליך אותו בזרוע עזו. שמעו עמים, שמעו ורגזו, אלופיהם ואיליהם — ויאחזמו רעד.

אז ישיר ישראל.

והיהודי שומע את הד קול השירה, שירת הנצחון והעוז, שירת ההוד שבגבורה ונפשו מתרוממת אל על.

אבל כצפור הקשורה אל היט אשר ביד נער, אשר תפרוש כנפיה לעוף במרומים ופתאים תעצר במעופה, על ידי הנער המושכה למטה, ככה יבצר גם מהיהודי להתרומם בכל תקף דמיונו ולדאות בתוך הספירה הנאדרה ההיא, השופעת אל נשמתו עוז ופואזיה, כי זכרונות אחרים לגמרי, אשר גם המה קשורים אל החג הזה מושכים אותו למטה, למטה אל עמק הבכא. רואה הוא דורות המעונים באכזריות נוראה על ידי דבת צוררים, אשר שמו עליו עלילת דברים, זאת העליה הנתעבה, אשר עד היום הזה לא אבדה תקפה. זה כשבע מאות שנה חורצים עלינו את לשונם אלה זאבי ערבות, המשחרים לטרף, כי תורתנו תצוה עלינו לשום דם בברותנו. אבל שמעו הרשעים, אשר תתימרו, כי הנכם חוסים תחת כנפי דת, אשר עקרה הראשון הוא אהבת כל הנברא בצלם ואשר תעודתה ליסד „מלכות שמים" על הארץ, שמעו נא, אמנם כי מצה זו שאנו אוכלים היא נלושה בדם, אבל לא בדב אחרים, כי-אם בדמנו אנו, ואתם, רק אתם ערבתם ועורכם מערבים לתוכה את הדם, הביטו על אצבעותיכם וראו איך נגואלו בדם, בדמנו אנו, אשר שפכתם מאז נתפשטה „מלכות שמים" על הארץ עד היום הזה.

ככה רוצה היהודי להרעים בקולו על צורריו, אבל יודע הוא, כי לשוא יהיו כל דבריו, כי אזני צורריו אטומים משמוע אנקתו, אנקת אסיר. ולב היהודי יתחמץ בתוכו על כל ההרפות והגדופים, על כל הקשוי ומרירת הגלות והוא פונה ושואל:

„מרור זה שאנו אוכלים על שום מה"?

ובליל שמורים, שנתהפך לו ליהודי בחשכת גלותו כמה פעמים לליל בלהות, מלא שדים ומלאכי הבלה, אשר סביב שתו על ביתו, להתגולל עליו במזמות תפתה וערמות שטן, לבוא עליו בעלילות דברים ולהתעולל בו כנפשם הצמאה לדם, בלילה הזה יושב היהודי ולפני עיני רוחו עוברים הליפות העבר וההוה שלנו, העבר עם ברק נגהותיו וההוה עם חשכת צלמות שלו. פעם הוא רואה גוי אחד איתן כסלע מוצק במדבר ופעם גוי מפוזר ומפורד בין כל העמים ובין כל הלשונות והקשרים הרפים המחברים אותו הושבים להקרע. פעם הוא רואה גלי הים פונים הצדה ומפנים דרך לעם חזק הולך לרשת את ארצו ביד חזקה ופתאום תמונה אחרת לנגדו, גלי הים נושאים פליטים ונודדים אמללים לארבע כנפות הארץ ואיים רחוקים. פעם הוא רואה עם מרים תורתו וגוללו לעיני כל הגוים וראו כל עמי הארץ את מוסרו הנעלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, אשר חקים ומשפטים צדיקים לו ופתאום הוא שומע, כי על העם הזה מעלילים, כי אוכלי אדם הם כהפראים באפריקה, ככה עוברים לפני היהודי זהרורי נגה עם קוים שחורים ולכן גם בעת שחוגג הוא את חג החרות זוכר הוא היטב כי „השתא עבדי".

אבל היהודי לא יתיאש ותכף הוא מנחם את עצמו „לשנה הבאה בני חורין".

„בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל", כי הזכרונות השונים הקשורים בחג הזה המה מעוררים את היהודי הלאמי מהתרדמה, אשר נסכה עליו הגלות, לעבוד בכל כחו לגאולת עמו ולמלאות את לבו תקוה ואמונה בעבודתו. כי ההרפות והגדופים וכל פגעי הגלות, אשר על העם היהודי לסבול מיד צורריו, סבתם הראשונה הוא לפי דברי צורריו, השמים מסוה קדושה על פניהם, עובדא אחת הקשורה לפי דעתם בחג הזה. פגעי הגלות, אשר בימי החג הזה בכל שנה ושנה עלולים המה להתחדש ולהתחזק על ידי דבת נבלים, המה מפקחים את עיני היהודי, להכיר את מצבו בגולה, ומעוררים אותו לעבוד את העבודה הגדולה, העבודה לגאולת עמו. ורוח האביב והתחיה המנשב על החג הזה, רוח החרות והדרור המרחף עליו, המה מפיחים את זיקי התחיה הלאמית ואת נצוצות השאיפה לחפש הלאמי הנסתרים בלב היהודי תחת אפר הגלות, והיו ללהבה. ועל כלם, קרני אור העבר בהוד קסמם, השופעים עליו באמצעות החג הזה, המה ממלאים את לבו רגשי גאוה לאומית, בהכירו כי בן הוא לעם עתיק יומין, אשר היה לאור גוים וכל געגועיו ושאיפותיו המתעוררים בלבו בליל שמורים הזה מביע היהודי בשלש המלות:

לשנה הבאה בירושלים!

עזיאל לביש קארנבליט.

חג האביב.

הטבע מתעוררת, מקיצה משנת החרף, שבה לחיים. פרצופה, פרצוף שלג לבן כפני חלל, יחלוף, הלובן המשעמם יגוז כבשבט קסמים לפני תופע החרם המזהיר. תלך לה פשיטות הסתיו, יחלוף חסר תנועה, צבע, ברק. התבל המתחדשה לובשה צורה רעננה ומבהיקה של תחיה, השופכה עליה תפארת צבעים נהדרים. שדה וכר, יער וחורש יעטף זיו גונים מלאי סוד. העשבים התורים, הכמושים, שרידי השנה הקודמת יתמקו, ומחיק האדמה גבעולים

הדשים מתרוממים, נחמדים למראה יפים, למראה חייהם הפורחים. מבין גביעותיהם כמרגליות, כעיני תינוק החכיבות נוצצים אגלי טל. עורקי האדמה הקרושים, נחליה הקפואים, מתרופפים ממעמדם הנקשה ומחדשים את זרימתם העליזה. רוח חיים יפיח בקרח ונמס, וגלי בדולה ישובו לרקוד בנהרים הנוזלים השבים לתנועה. נשימת האביב גורפת במרומים את ענני העפרת הנוגים, והוד תכלת שמים מתגלה, על פניהם כאגן זהב שולחת קרניה השמש המתאוששת. היער, שנכפף כל החרף תחת נטל שלג, משליך בגאוה מעמסותיו הלאה, ומתנשא עם פארה וקופה, עם כותרת ירקרק עלים. תדום יללת זאבים, הנותנים קולם מכפן וקור, אנחת הענפים הרצוצים השבורים תקפוץ פיה, ורוח הרישות נעימה ברוכה, מפיקה חיים ושמחה, נושבת בין אילנות היער הנשאים. עם אושתם הדקה מתערבת רננת הזמיר, משתפכות יחד הזמירות המלודיות של צפרי חן. אויר היער מצלצל, כאלו היה מלא מנגינות של מקהלות מלאכים, כאלו תשוררנה בו חיות הקדש. בכל מקום החיים מנצחים, שמחת-הקיום מתגברת. הטבע משתחררת מכבלי המות, מנחושתי הלחץ, הכל נושם בחזה מלא בלי מעצור, הכל נולל משכמו את המשא המעיק, את המהסום החותם בעד התפתחותו. הכל שב לתחיה, כל הנמצא דוחק את עצמו, לקחת חבל בחיים המתחדשים. כל הכח, שנעצר מצאת לפעל במשך שלטון החרף, המות, האי-תנועה, כל מה שנכבש בלב הטבע הישנה הנדהמה, מתבקע עתה, מתפרץ, משתחרר, למען היות ושגשג כרצונו.

גם האדם מרגיש בעת הזאת כוסף לחרות, חפץ עז אלמנטרי להשתחרר, להשליך ממנו מוסרותיו. גם האדם מתעורר משנתו הלתרגית ושואף לנתק עבותיו, להסיר הברזל מידיו, לפרוק הסד מרגליו, להסיר כל הפרעה ולהיות חפשי כהטבע הכבירה, להנפש משוחרר כמוה, לפרות בן חורין כמוה. כחותיו הפנימים הנעלמים, הנרדמים, בסתר טיחותיו, חותרים לצאת ולגדול לפי חקם, לפי עצמיותם המיוחדת להם. יחד עם כל הטבע נעור האדם מתרדמתו העמוקה, גם הוא איננו רוצה להיות מורחק מההרמוניה האלהית השוררת בה, כל נטיותיו הטמירות חותרות להתאחד עם הסמפוניה של כחות הטבע המקיצים. ולא רק את הפרט יעורר האביב לחיים חפשים, אוטונומיים; האביב הוא עת מעוררת גם לקבוצים גדולים, ללאומים. האביב הוא גם אביב-לאומים. האביב מזכיר את היקיצה, את ההשתחררות, את החיים המשגשגים, והלאומים המדוכאים והנכנעים מתעוררים משנת העבדות, מתחילים להכיר את עצמם ואת מצבם ודורשים חיים הגונים, תובעים את העמידה ברשות עצמם, את החרות. הלאומים השחים מתעוררים, קמים משנתם, מתעודדים, מתקוממים נגד ההשתפלות, נגד העבדות הנצחת, נגד התליה בדעת אחרים, הממוגה באדם את כל הרגשת עצמו הגאה, המכחידה את החוש הלאומי, את חוש האדונים. למראה הטבע השבה לתחיה מתעוררים משנתם הלאומים השחים, מתעודדים, מזדכפים, משוים את שכמם הכפופה, מרימים את מצחם בגאוה, מנשאים את מבטם מעל למעגל הצר של העבדות, מתאוששים, מכירים את עצמם, נוטים את עינם לאידיאל של התחיה ומשוחררים בטוחים בעצמם צועדים הם למטרה הנשגבה הזאת.

כבר בערשו הורד ישראל ע״י עריצים לעם של עבדים. המצרים הכניעוהו, השחו אותו עד עפר, העמיסו סבל קשה על צוארו, הטילו עליו הקמת בניני-עד ענקיים, הקמת הפירמידים. יושבי שיחור התקיפים צמצמו את בני יעקב, את הרועים החפשים בין מלבנות פיתום ורעמסס, הגבילו את מעוף רוחם בלקיטת קש, קצצו את כנפיהם בבארות החמר, השקיעום בבצת הסבלות, עד אשר חנקו בהם כל רגש החרות, הכריתו כל הוקרת עצמם, ומקצר-רוח ומעבודה קשה שכח העם המדוכא מה הם חיי דרור. אז הופיע להם מושיע, מבשר חרות, משה בן המדבר, בן המדבר הכביר החפשי, שחי ארבעים שנה ברחבי אין קץ, ברחבים בלי גבול ומשוכה, משה נביא האין-סוף, הטיף בעוז רוחו להלחוצים והרצוצים את ההשתחררות; אך לריק, העבדים לא הטו את אזנם לקול החיים, זרה להם נעשתה החרות. אולם עיפות ויגיעה לא ידע המשחרר הגדול, וביום התעוררות הטבע, ביום יקיצת היקום לזרם החיים, לזרם התחיה, סחף הרועה הזה עדרי עבדי מצרים. ביום השתחררות האדמה העיר את הרגשות הנמים בעם המשועבד בלי רחמים ויתקומם העם נגד ההכנעה בתקף איתני ויצא להפשי. אחרי עבודה מפרכת ומנוולת, אחרי שעבוד ממעט את הנפש של מאות שנה, התנערו בוני קברות עולם מעבדותם, פרקו את עלם ויתלו את עיניהם מעל לגבול עמק פרעה. לריח חיים של האביב זנחו הנענים האומללים את משרפות סיד ואת המלבן ויפרצו החוצה וינשמו באויר הפשי, באויר המדבר הכביר. באויר המדבר הכביר החפשי נשם כל מי שזיק חיים עוד בער בלבו, כל מי שברק כבלים עוד לא עור את עיניו, כל מי שהמצרי עוד לא קעקע את עצמיותו כליל, לא כבה את הניצוץ האחרון של אנושיות מהוגנה. ואולם אלה העבדים הנרצעים, אלה השפלים המכווצים, אוהבי עצמם, אלה הפושעים, שהיו פטרונים לישראל בבה המצרים, שהיו להם עשר וכבוד „ולא היו רוצים לצאת״, אלה הירודים, שנשיפת רוח האביב לא הניעה אותם, אלה הבוגדים, שבכרו עבדות מוזהבה על חיי חרות לאומית, שאיזה תאר-כבוד קל וגזל את נשמתם, המה גועו במחשכים בלי אור, ספו באישון חשך בשלשת ימי האפלה. על עוכרי ישראל אלה רבצה קללת כל הלאום, וישקעו בנשיה.

הלאום השתחרר ועבדי אתמול שמו היום את אשוריהם דרך המדבר החפשי אל ארץ עצמם, להיות אדונים לעצמם. אולם דור המדבר לארץ עצמו לא בא, עבד לא יהפך לאדון. עבד המתפרץ רק בשלילות יכול להסיר רק את הסבל מעל שכמו, אולם לפעול בחיוב אין-איל הוא, לזאת קצרה ידו. דור עבדי רהב הצליח רק להשתחרר, אולם למהר בצעדים מדודים ובטוחים למטרתו, להשיג בחפזון מודרג את כל מה שחפץ, נבצר ממנו. רך-לב, מוג-רוח היה לפני כל פעולה חפשית שטתית. אחדים מגדולי העם, שתרו את הארץ, הוציאו דבה, כי קשה היא להכבש, אחרים בעלי עוז נפרז, בעלי פזיזות עבדותית, העפילו לעלות וללכוד הכל בבת אחת ולא הצליחו ויתיאש כל העם. לשמע חזק יושבי כנען, למראה הכשל הנמהרים, התפלצו העבדים הפחדנים ויאבדו כל תקוה ויתגעגעו לכור מצרים, נכספו לשוב למצב השקט הרקוב של עבדות, בלי דאגות, בלי מטרות, בלי עמל שואף למטרה, למעמד של התמזמזות שאננה. לרגלי הפגע הראשון בחלו בדרור, בעמידה ברשות עצמם, בזו את דגן השמים, את לחם החפש ותקם בם החבה להבצלים והשומים, לבטחון חסר-מחשבות, שהיו להם אצל אדוניהם היהירים המציקים. מי שכרע פעם לפני זר, מי ששרים הצליפו על גבו, מי שמוסרות אדונים אסרו פעם את ידיו, לא יבין לעולם מה היא פעולה חפשית, מה היא הגאוה של עמידה ברשות עצמו. הזיק האחד המתיר את עבותותיו, אינו מספיק להתלקח עד שילהט את כל נטיות האדם ויצית את האש המאירה של הרצון לתקף, הזיק הפעוט הזה לא יוכל לכלות את שרש העבדות.

ויתבונן משה וירא את דור יוצאי מצרים תש-רוח, אי-בטוח בעצמו, אי מוכשר לפעולה גדולה,

פיליטון.

הַמַּצּוֹת וְהַמְּרוֹרִים.

הַמַּצּוֹת וְהַמְּרוֹרִים,
לָנוּ אוֹתוֹת שְׁתַּיִם,
כִּי נַחְנוּ בְּנֵי־חוֹרִים,
מֵעַבְדוּת מִצְרָיִם.

אוֹתוֹת מִנֵּי דוֹר דוֹר,
לָנוּ בְּלֵיל שִׁמּוּרִים:
אוֹתוֹת־סֵמֶל „מָר״־„דְּרוֹר״;
„מָר״ „וּדְרוֹר״ יַחַד צְרוּרִים

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם,
אִם יָצָאנוּ לְחֵרוּת,
גָּלוּת שִׁבְעָתַיִם,
פֹּה וְשָׁם לָנוּ נֵרוּת.

יַחַד צְרוּרִים „מָר־„דְּרוֹר״,
בְּעֵקֶב הַחֵרוּת – מָר;
מֵהַפָּה אֶל הַבּוֹר,
עוֹל הַגָּלוּת לֹא סָר!

„הַלֵּל״ הָיָה כּוֹרֵךְ
„מַצָּה״־„מָרוֹר״ יַחַד;
„מָר״ מוּל „דְּרוֹר״ קֶרֶב עוֹרֵךְ,
בִּמְקוֹם דְּרוֹר גַּם פַּחַד!

אִם עוֹד עַל אַדְמַת זָר
נַחְנוּ גֵּרִים, זָרִים,
מַר הַגָּלוּת לֹא סָר,
נַחְנוּ בֵּין הַמְּצָרִים,

סַךְ שָׁנִים נְקוּטוֹ בְּדוֹר,
דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא בְּמָר,
וְעוֹד לֹא הִגִּיעַ הַתּוֹר,
יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שָׂר.

אִם אַרְצֵנוּ בְּיַד זָר,
עוֹד לֹא נִקְרָא לָהּ דְּרוֹר,
עֲבָדִים נַחְנוּ כְּמוֹ כְבָר,
עַד בֹּא רוֹכֵב עַל חֲמוֹר,

יִשְׂרָאֵל חֲצִי־עֶבֶד,
רַק חֶצְיוֹ בֶּן־חוֹרִים;
עַל פָּנָיו יִכָּבֵד,
וּבְקִרְבּוֹ שְׂבַע־מְרוֹרִים;

עַל כֵּן נַעֲשֶׂה כְּהִלֵּל
„מַצָּה״־„מָרוֹר״ כֶּרֶךְ;
אִם אֵל עוֹד לֹא מִלֵּל
כִּי לֹא נֵעָבוֹד בַּפֶּרֶךְ,

אוּלָם יִשְׂרָאֵל יְקַו,
יְקַו לְאוֹר דְּרוֹר, לְאוֹר בָּהִיר,
וַאדֹנָי יִתֶּן־צַו:
מְאוֹר הַגּוֹלָה יָאִיר!

וְנַעֲלֶה לְצִיּוֹן הֲגוּרִים,
אָז נִהְיֶה בְּנֵי־חוֹרִים,
וְנֹאכַל בְּלֵיל שִׁמּוּרִים,
רַק מַצּוֹת לֹא מְרוֹרִים!

לינדן. צבי הירש געלבערג.

אי מסוגל לשלטון ולתרבות, לעמידה שלמה ברשות עצמו ויחלט להשאר עם דור ננסים הזה במדבר עד אשר יתם הגמד האחרון מהם, ולחנך בעד חפש היובי דור חדש, דור ששגשג באויר החפשי, בהרות גמורה של המדבר. עין שחזתה פנים נזעמות של אדון, אזן ששמעה קול גוער של נוגש, שכם שנטתה לסבול נטל צר, הן לא נכנסו לארץ המובטחת, בדרך במדבר מצאו כלם את קברם. ודור חדש, חניך מדבר, קם, חניך מדבר הסר אדון, נעדר גבול, דור שלמד מה הוא חפש בלי גדרי לוחץ, מה הם חיים בלי כבלי צר, מה היא העמידה האמתית ברשות עצמו, דור שנתגדל בתרבות עצמו, ודור בן חורין הזה בא אל ארצו.

(סוף יבוא).

פשמישל. מתתיהו מיזיש.

ענינים מדינים.

המשבר באונגריא. קולומון סעיל, שהיה ראש המיניסטריום עד השנה שעברה, נסה להציע הצעה חדשה, אשר על בסיסה יתפשרו המושל עם מפלגות הרוב של מועצת הממלכה. ע"פ עצתו יותרו לעת עתה המאדיארים על קביעת שפתם בצבא ובעבור זה תתבלט הלאומות המאדיארית בשדה הפוליטיקה. על בתי צירי אוסטריא בחוץ לארץ יקבעו אותות ממלבת אונגריא אצל אותות אוסטריא ודגלי אונגריא יתנוססו שם אצל דגלי אוסטריא, בבודפסט יכונן בית חנוך קונסולים, כמי שיש בווין ולשפת אונגריא תהיה אותה הזכות אצל הקונסולים אשר לשפת אשכנז. הכתבת על בתי הצירים והקונסולים לא תהיה כמו עד כה „קאיזערל. אונד קאָניגל". כי-אם „אָסטערר. קאיזערל. אונר אונגאריש קאָניגל". כפי הנשמע לא הסכים הקיסר להצעה הזאת והמשבר במקומו עומד. העת האחרונה לכריתת בריתות המסחר הגיעה. הממלכות אשכנז, רוסיא ושווייץ רוחקות ואין עם מי לשאת ולתת. כי לכריתת ברית מסחר אין לממשלה יפוי-כח בלי פרלמנט. ועוד הדבר מוטל בספק, אם אוסטריא ואונגריא תשתתפנה בברית המסחר או כל אחת תכרות ברית בפני עצמה.

פגישות מושלים. תחלת ימי האביב היא עת צאת המלכים והאביב הזה, למרות הקור הגדול הביא פגישות מושלים במספר רב. קיסר אשכנז נפגש במלך פורטוגל, בדור השלטן ממאראקא, במלך איטליא ובמלך יון, למען חזק בזה את השפעתו ולהפיל חתיתו על גדות הים התיכון, למען לא יעיזו עוד הממשלות אשר על הים הזה, צרפת, ספרד, איטליא ואנגליא, לעשות שם שנויים מבלי שאול את פיו. מלך אנגליא התראה את נשיא צרפת ואיש את אחיו נחמו על אשר הפר קיסר אשכנז את מחשבתם על ארות מאראָקא. נסיך בולגריא התראה עם מלך איטליא.

שבדים ונורבגים. שתי הממלכות התאמות האלה, אשר בחצי-האי סקאנדינביא, מחוברות ע"י מושל אחד, המלך אָסקאר, כשתי הממלכות אוסטריא ואונגריא. ואף ששתי הממלכות כוללות רק שני עמים תאמים, ששניהם גרמנים ולשונותיהם דומות זל"ז, בכל זאת הפרוד בין שניהם גדול מן הפרוד בין אוסטריא ואונגרייא ורק הענינים החיצונים משותפים לשניהם וציר אחד לשניהם בכל ממלכה וממלכה בחוץ לארץ. עתה, בזמן הפרור וההתגודדות בכל העולם, מבקשות גם שתי הממלכות האלה להפרד לגמרי זו מזו גם בענינים החיצונים. הריב הולך וחזק ומושל שתי הארצות, בן המלך אסקאר, המושל בשם אביו החולה, נלאה לעשות פשר ביניהן והריב הולך וחזק. שני המיניסטריות התפטרו מכנם. כל עם עומד על דעתו וקורא גזורו והמושל רואה ממלכתו נקרעת ואין לאל ירו להושיע, הכל כמו באוסטריא.

גלוי קשר בצרפת. הפוליציא בצרפת גלתה קשר, שקשרו הרוצים במלכות בית נאפוליון על הרפובליקה. הקשר הוא אמנם מגוחך כשחוק ילדים, פקיד צבא אחד אסף חמש מאות בגדי צבא וחמש מאות קני-רובה ישנים, זהו הכל ובכל זאת היו פקידים גבוהים, שהתעסקו בדבר ויתנו ידם לקשר הזה בסתר. הקושרים נתפשו ולעתוני צרפת היה חמר רב למאמרים ארוכים, להוכיח את נחיצות מעשי הממשלה בהפררת עניני הדת מעניני המרינה ובהרחקת הכהנים מהתערב בעניני המרינה.

המרידה ברוסיא. המרידה בין העמים מעבר להררי קוקז תקבל בכל יום צורה בולטת יותר. הארמנים הגרוזים, המינגרלים, הזירקזים, האבחאזים ויתר השבטים, הנלחמים כל הימים זה בזה, כרתו ברית יחד, להתחבר במרירה נגד הרוסים. אין שומע עוד בקול הפקידים וגם שרי הצבא קצרי ידים הם להכניעם. אוצרות כלי נשק הכינו להם העמים המחוברים יאין ביד הממשלה לגלות מקומם. בכל הדרכים על גבול טורקיא ופרס עומדים אנשי צבא, להשגיח, שלא יעבירו כלי נשק. וכל השמירה לריק. בכל יום יקבלו המוררים כלי נשק ואין יורע מאין. האורגניזציא של המורדים חזקה ואמיצה והם נכונים למלחמה ארוכה. — על פולן הרוסית נגזר מצב המצור לחדש אחר מיום 23 בח"ז עד יום 23 במאי. הריגת שוטרים יקרו לרוב, פקידי השוטרים מתפטרים ממשרתם, כי המוררים מתרים בהם, שיהרגום. מצב המצור נגזר גם על ליוואלנד, אשר על שפת הים הבלטי, מפני התקוממות האכרים הבוזזים את בעלי האחוזות הגדולות האשכנזים. שם גרתה הממשלה ימים רבים את האכרים הלטים והפינים באשכנזים ואת הרוסים בשניהם; עתה עשה עמלה פרי. — בחצר הצאר בצארסקאיא סעלא נתפש שומר ראש הקיסר אחד, שהשתתף בפעל במרידה וימסור למורדים את רשימת העתים, אשר בהן יצא הצאר לטיל. — בסאסנאוויצה הרגו אנשי צבא את הפקיד המצביאם. — בפטרבורג היה קנגרס של עורכי-דין שלא ברשיון הממשלה ויערכו פרוגרמה ליסוד ממשלה דמוקרטית בזכות הבחירה לכל ארם ולחנך את העם חנוך פוליטי.

המלחמה. כל העינים נטויות עתה אל קרן ררומית מזרחית של אזיא, אשר שם תפגשנה אניות המלחמה של רוסיא ויפן, וכפי ההשערה תהיה שם מלחמת הים גדולה. שני חדשים חכה צי רוסיא הבא מן הים הבלטי אצל האי מאראגאסקאר במזרח אפריקה לאניות החדשות הבאות מרוסיא להוסיף עליו ולחזקו ובאשר התמהמהו יותר מדי, לא נתנה עוד ממשלת צרפת כעלת האי לצי רוסיא להתעכב שם ויהי הצי הבלטי אנוס לנסוע הלאה מזרחה. פתאם הופיעו בימים האלה אניות הצי, מ"ז אניות מלחמה, אצל איי הודו. תוצאות כל המלחמה תלויות עתה במלחמת הים הזאת. אם יגבר צי רוסיא עתה וישחית את אניות יפן ויצליח לעבור את המעבר הקצר, אשר בין יפן וקורעא ולבא אל הים הצהוב, אז אברה גבורת יפן על הים, חדלה יפן להיות מעוז הים, ספינות רוסיא תוכלנה אז לחסום את הדרך בין ארץ יפן ובין חיל יפן, אשר במלחמה במאנרשוריא, אז יאבד צבא יפן, כי לא יוכלו היפנים להספיק מזון וצרכי המלחמה ונוספות להחיל אשר במלחמה, אז תושע רוסיא אחרי כל המפלות הרבות. ואם יגבר צי יפן גם הפעם וישחית את ספינות רוסיא, אז אבר מנוס לרוסיא, אברה תקותה האחרונה, כי מעט הספינות, שתכואנה עוד, לא תוכלנה לעמר לפני צי יפן האדיר. ובמלחמה במאנרשוריא בלי ספק לא תתאושש עוד רוסיא, אף שבכל יום ויום תבאנה עתה נוספות על חיל רוסיא. יפן תאמר להגדיל עתה את צבאותיה ולהכפילם, לכבוש גם את חרבין וגם את וולאריבוסטוק וסאחאלין.

מבית עבדים.

למלון אורחים תשאל, אדוני? עתה בליל פסח? למה זה יצאת לדרכך לעת כזאת? — לא ירעתי כי בן ירחק ממני הדרך, ענה איש צעיר, רמיתי לבא לפני בוא השמש לעיר ווייקולנא, אשר אליה פני מועדות. — שגית אדוני, לוויקולנא מפה מהלך שתי שעות. לכן בוא נא אתי הביתה; האנשים הנה כלם בבר הלכו, ומבלי משים עברו לפניך ולא קראוך אל בתיהם, יען לא תתראה, במכנה גויתך, גם בהלבשתך באחד האורחים, החפצים להיות קרואים, ע"כ מוכרח אתה ללכת עמרי, להיות עתה לשמחת לבבי סמוך על שלחני. — תשיאות חן לך, ענה הצעיר, בעד חפצך הטוב, אולם לא אוכל למלאות אחרי דבריך, כי לחם-חסד לא יטעם לי, מתנת-חנם לא תמתק לחבי, חפצי רק למצוא מלון-אורחים. — בית-מלון, אדוני, פה אין, ולמרות רצונך עליך ללכת הפעם עמרי. הנוסעים, אשר יבואו הנה לרגל מסחרם, גם הם לא יגורו באשר יחפוצו, כי אם יסורו אל בתי אנשים פרטים, אשר יקראום לשכון עמהם. ולמען לא יאמרו הבריות, כי אנכי נחמיה לא קיימתי מעולם מצות הכנסת אורחים, לכן עשה נא אתי אות לטובה ובוא עמדי, ויחד נתעלס בשמחת החג כדת. הן בלנו נקרא היום „כל דכפין יתא וייכול" ואין לדבר על דבר מחיר.

בן דברו בליל א' של פסח שני אנשים, נחמיה, בע"ב יורד, לפנים היה עשיר ועתה בבוא שמש הצלחתו היה לשומר ביה"ק, וארח צעיר לימים, אשר לפנות ערב בא מדרכו, וכאשר הלכו כל המתפללים לביתם נשארו אלה על מפתן בית הכנסת. — אל נא נתמהמה, נלכה מהר, הפציר נחמיה באיש הצעיר, פן תדאג עלי אשתי. — הרף ממני, התחנן הצעיר אליו, בכל לבבי הלכתי אחריך, אך מה אעשה, אם נפשי לא התנני, רגלי כמו לנחשתים הוגשו, אנכי איש קשה-רוח, פנים צוהלות לא אוכל להביט, שחוק אם אשמע יכאב עלי בשרי, בהקשיבי שרים ומנגנים נפשי עלי תאבל, לכן אבחר לשבת בדד ולדום, או לתת משכני את אנשים נודדים ונעצבים כמוני, אשר איש את רעהו לא יכיר, גם לא ישית לב לרעת סתרי חברו. — אם כן הדבר, הרגע נא ידידי, השיב נחמיה, אל תאמין, כי ביתי מלא אנשים עליזים, במעוני לא יגורו רק אנכי עם אשתי, זולתנו אין איש, ערירים אנחנו, ואם סר וזעף אתה, גם אנחנו מרי-רוח וקשה-יום הננו, את קבעת כום התרעלה שתינו, ומצינו גם אנו, מהרה ולכה אתי, כי ביתי רחוק מן העיר. ולמען תדע מי אנכי אתכבד להתיצב לפניך, נחמיה טיראק, שומר בית הקברות הנני. שניהם הלכו בדומיה. — חידה בעיני ולא אבין, מה זה המריצך לשום לררך פעמיך בצוק העתים באלה? שאלהו נחמיה באמצע הררך, הנה שמועות מבהילות הגיעו אלינו, כי לב השרים סר מאחינו, עלילות ברשע יעלילו עליהם, באלניצק שרפו בית-מקדש המעט, בראָמאנט בזזו בתי יהודים, בערים אחרות הרגים באכזריות חמה, נשים רכות וענגות עם ילריהם הקטנים גורשו ערומים באישון לילה החוצה. עוד, לא אתן פי לחטוא, רע ומר מזה התעיבו לעשות, יתן ד' ורעה אלינו לא תגיע, ומדוע שמת נפשך בכפך, לנסוע עתה בסביבותינו? — את אשר ספרת לי, ענה הצעיר בשפתים רועדות, אנכי לדאבון נפשי ראיתי, ד' יצילנו מלחזות נוראות כאלה ולא נוסיף לדאבה עוד. ובדבר בואי הנה לא באתי לשבת פה ימים רבים. אנכי לא אוכל לשבת אף עת קצרה במקום אחר, ובהגיע החג הזה אז כמו יר נעלמה תמשכני לנסוע ולעבור, להרחיק אך נדוד גם עד קצות תבל, לבקש את משפחתי ומקום מולדתי, וכל עמלי עלה עד כה בתהו, כי מעודי לא ראיתי את הורי, אפונה אם היה לי אף פעם גואל בתבל, כאשר אחזה לי מחיק ארמה יצאתי, מאבן נולדתי, גלמוד אנכי מעודי, גדלתי גם חייתי תמיד בין אנשים זרים. אך למה לי להלאותך בתולרותי, מה יסכון לי להקדיר רוחך בקורותי החשוכות, אירא פן תקללך\ אשתך „בגללי, יען הבאת לה אורח ירוע מכאובים, אשר יגרש שמחה מביתכם ביו"ט. |

— אורח נכבד הבאתי לך, רחל, דבר נחמיה אל אשתו בצערו על מפתן ביתו. — ברוך בואך בני, דברה האשה אל הארח בחן וירידות. שמחתה היתה עתה שלמה, את ששונה מי ישוחח, כי למרות העת הרבה,

המלחמה בים תבריע עתה. ע"פ שמועה כבר החלה המלחמה בים.

על המצפה.

ליל זועה.

הלילה הוא ליל יום הכפורים והמקרה הוא המקרה הישן, הנשאר חדש בכל עת. קתולים יראי אלקיהם ומעריצי כל קדשיהם מדמים לעשות הטוב בעיני הכנסיה הקדושה, בקחתם בסתר נפש יהודית מחיק הוריה וביחוד בתולה, להביאה בברית הכנסיה הקתולית ולקדש שם שמים בזה. ואף אם בא הדבר אחרי כן לפני בית-דין של משבעים, הלא בכל שמרם את הישר, בכל התאמצם להוציא משפט אמת, בלי כל משא פנים, כשבועתם הן לא יוכלו המשבעים הקתולים מן העם, לראות כל עולה בהשתדלות קתולים נאמנים, להביא נפשות בלתי מאמינות, לחסות בצל הכנסיה הקתולית, אשר רק היא לבדה מביאה אשר ונחת רוחני לפי השקפתם, הלא דתם צותה בפרוש על כל נוצרי להשתדל בזה. וכה ישנם בתוכנו אבות שכולים לא מעטים, הרואים בניהם או בנותיהם נתונים לעם אחר ואין לאל ידם להושיע. ביחוד צפויים לאסון הזה אחינו יושבי הכפרים. הסביבה כלה שם קתולים שומרי אמונים, מתאמצים לעשות תמיד הטוב בעיני קדושיהם והם אורבים לנפשות בני ישראל, כמיסיונרים מומחים ומנוסים וכאשר אך ימצאו שעת הכשר יגזלו או יגנבו בתולות יהודיות ומביאים אותן בקרבן בליל ומרוצה אל המנזרים. החנוך היהודי שם מורה מאד. נערות אחינו תגודלנה שם בין זרים וההשפעה הזרה רבה עליהן וכל השפעה יהודית אין עליה. כי היהודי הכפרי יודע אמנם חובתו, לשכור מלמד לבניו, אבל הבנות פטורים מתלמוד תורה. ואין פלא, כי רק על הנערות פרושה רשת מצודדי הנפשות. וכן קרה מקרה כזה בליל יוה"כ האחרון בכפר קלאי סמוך לבאבניא. התופרת וויקטאריא גרושעצקא והעבד פראנצישעק קאליצקי ארבו ימים רבים על הנערה היהודית בת י"ז שנה הנה בת ליב ולאה האכדארף, מוזגים בכפר ההוא. ימים רבים הסיתוה להמיר דתה. בבית התופרת בקרה הנערה ושם נועדה עם העבד הנ"ל, שהבטיח אותה לשאתה לאשה, בערב יוה"כ הכינו אותה „לעבודה" יחד ערכו תבונת הבריחה. ביד נרושעצקא חשכה לה הנערה כסף להוצאת הדרך. ולפנות ערב, כאשר הלכו ליב האכדארף ואשתו אל „המנין" אצל התחנה מסה"ב, רחוק שני קילאמטר מביתם, באה התופרת אל הנערה והקראנה אל ביתה, השיאה אותה והחזק לבה למעשה הטוב ותאלצנה לברוח מיד, אם אך תמצא ידה להשיג כסף בתבת אביה. הנערה התמה נתפתתה ותלך הביתה ותפתח את התבה ותוציא סך 996 כתר ויחד עם נרושעצקא ובעלה וקאליצקי הלכה דרך היער עד באם אל תחנת מסלת הברזל. שם נחו ובעלה של נרושעצקא שב אל הכפר, לראות מה אבות הנערה עושים. וישב ויגד, כי אבותיה יודעים כבר מכל הנעשה, כי שמע קול צעקה מן הבית וסכנה לנערה לשוב עתה. הנערה והתנה פראנצישעק נסעו לבאבניא ומשם עם המסע ההולך לרישא, לבא אל המנזר ביארוסלאו, להכון להמרת הדת. ואבי הנערה לא שקט ויודיע את השוטרים והמה הריצו טלגרמה אל השוטרים בטארנוב, לתפוש שם את הגנבים בחצר מסה"ב. וכן היה. עוד בליל יוה"כ נתפש הזוג בחצר מסה"ב. הדבר נמסר אל הקטגור בקראקא והוא ערך כתב-אשמה על קאליצקי, על התופרת גרושעצקא ועל בעלה, על עון הטפס נערה מבית אביה ועל עון עוזרים בגנבה. בשבוע שעבר עמדו שלשתם לפני ביה"ד של המשבעים בקראקא. המה כפרו בכל, לא פתו את הנערה, לא לקחוה בחזקה, לא אלצו אותה, כי-אם היא ברצונה החפשי בקשה להמיר דתה וקאליצקי נאות לבקשתה, להוליכה אל המנזר. כל שנים עשר השופטים המשבעים ענו פה אחד על כל השאלות בשלילה וכל הנאשמים יצאו לחפשי.

מן העתונים.

בתחלת המרידה ברוסיא נבהלו בספירות הקרובים לממשלה, כי ההמון המתקומם נגד הממשלה ונגד התקיפים אינם נוגעים ביהודים לרעה, העם הדל כבר פקח איפא את עיניו ויבא לידי הכרה, כי לא היהודים המה מקור הרעה של העם הרוסי, כי אם אחרים. מיד החלה אגיטציא נמרצה בעתונים הקונזרוואטיויים ועל ידי ברוזים וכתבי סתר, שנחלקו בין העם במאות אלפי אקסמפלרים, הסיתו את העם ביהודים, להפנותו מן הענינים המדינים והאקונומים. תוצאות הדבר היו הפרעות בפיאודוסיא, במוהילב, בסמילנסק ובכמה ערים ועירות אחרות. אף שעל פי רוב לא הצליחה הפעם המרמה האופיציעלית. והקול הולך וחזק, כי לימי הפסחא נכונות פרעות ביהודים במדה מרובה. תקוה, שהפוליציא והצבא יגינו על היהודים, כמעט אין, כי עתה אמתלא טובה להם, כי עליהם להיות הכן להגן על הממשלה. רעיון ההגנה על עצמם, העמידה על נפשם, מתפשט בין היהודים מאין עצה אחרת. ה„וואסחאד" הרוסי כותב על זה לאמר:

הנעשה איזה דבר בכדי לעכב בידי המסיתים? התבעו למשפט את סובארין ואת גרינגמוט ואת מפיצי הפרוקלמציות? האם נתפרסם איזה צו אדמיניסטרטיבי, אשר יזהיר את ההמון ואשר יודיע את „העונש בעד הפרעות? האם מתבקשות תחבולות להלחם עם הפרופגנדה של הפרעות, כמו שמתבקשות תחבולות להלחם עם הפרופנגדה „של האידיאות האסורות עפ"י החוק"? לא נעשה דבר. הקרושעוואנים עושים את שלהם, כל מיני הקוראים לפרעות עושים את שלהם, והחוק „על התחבולות ע"ד עצירת החטאים" — חוק. ואיה המוצא? מה לעשות? איזו תשובה לשאלה זו ישנה רק בהודעת שר הפלך מחבל הסמרקנדי, כפי שהודיע העתון „סאמארקאנד", ותובנה, קריאה לאזרחים הנוצרים ללמוד להשתמש בכלי זיין, לתכלית ההגנה העצמית. „למוד כזה, אומרת המודעה של שר הפלך, נעשה בשביל תועלתה של העדה הנוצרית עצמה, יען כי בחבל רחב ידים כזה ובעת המלחמה אין לחשוב, כי הצבא שעליו להלחם עם האויב החיצוני, יוכל למהר לבוא למקום, שמורגש הצורך בעזרתם בפנים הארץ, על כן אפשר שיהיה צורך לתושבים להגן על עצמם בכח ידיהם הם". ולדברים האלה מוסיף שר הפלך הסמרקנדי, כי „הממשלה הכינה אוצרות של כלי זין מיוחדים, אשר ינתנו לתושבים". הדברים פשוטים וברורים. הסכנה קרובה. חיי כל איש פרטי אינם בטוחים והצבא עסוק בהכנעת האויב החצוני, נשאר איפא לתושבים להגן על עצמם. ובאמת ישנו חוק מפורש, המתיר לתושבים להגן על חייהם, בריאותם, חירותם, קנינם ושל אחרים מן עשקם של המתנפלים במקום שאי אפשר למצא הגנת המשטר המקומי או הקרוב. ההגנה העצמית, במקום שישועת המשטר רחוקה, היא זכות כל אזרח. מעתה נקיש ונדין, שאם מותר לתושבים הנוצרים להגן על עצמם, במקום שעזרת הפוליציה או הצבא רחוקה, מכ"ש שמותר ליהודים להגן על עצמם, בשעה שהכל מתנפלים עליהם ואין למי לפנות. אם האדמיניסטרציה איננה מגינה על היהודים, צריך לפנות אל החוק המתיר לאנשים להגן על עצמם ועל אחרים בשעת הסכנה. אם אין להישען על עזרת אחרים, עלינו להושיע לעצמנו.

*

הוכוחים בין ציוני-ציון ובין הארציים אינם פוסקים. הסופר הלל זלאטאפאלסקי כותב במאמר „אל הארציים" ב„הזמן" בתוך דבריו לאמר.

והעיקר הזה — שארצנו תוכל להיות רק א"י — נקבע בפרוגרמה הבזילאית לא מעקשות ולא מחוסר הבנה

אשר התגוררה על יד הקברות, פחדה תמיד בהשארה לבדה בערב, המצבות כמו הי והרון נצבו לנגד עינה, לקול עלה נדף, כי הקשיבה, פלצות אחזתה. עתה סר הפחד ממנה. — מי אתה? מאין באת? שאלתהו באמרי נועם ופנים שוחקות. — זה לא כביר, ענה האורח, באתי מביאסטאצק, שם כהנתי בתור מגיד-משרים, גם אנשים מפה מכירים אותי. — ברוך ה', כי הזמין לנו ארח הגון כזה. סלח נא לי בני, מה שמך ואכנך? — אברהמלי יקראוני, ענה האורח ופניו התאדמו לשמוע תהלת האשה. ומה השתומם בראותו, כי מבטי נחמיה לנכח אשתו יביטו, אשר פניה חורו כסיד, ועיניה מלאות דמעה, ולמען הסב הדבר מהר לענין אחר, גער בה נחמיה: מדוע תכביד בכה מלים ותלאה בשאלות את האורח, בעת נפשו רעבה, הכן תקבל אורחים בביתך? הנך ככל הנשים הפושקות שפתים. רחל הורידה לארץ עיניה ותמהר להציע מטת הסבה בעד אישה, אשר עליה ישכון כמלך. עתה החלה עבודה כבדה. נחמיה לקח לו את הסדור הישן לעינים, למען ינחנו בטח דרכו, לשום הכל במערכה על הקערה, כל מין ומין לפי כבודו וגדלו, אם אמנם ערך נחמיה סדר כזה זה ארבעים שנה, וברגיל בדבר היה צריך להיות, ובכל זאת, לא זכר תמיד, אם לתת הביצה בימין או בשמאל, אם להניח את הכרפס ממעל לו או מתחת, אולם הסדור הושיע לו, לבל יגשש באפלה, ואחרי עמל ותלאה הצליח חפצו בידו ויבא הכל על מכונו בשלום. — אברהמלי, פתח נחמיה את פיו, מבלי הסר עיניו מהסדור אף רגע, הנך הצעיר בינינו, לכן שאל נא אתה את ארבע הקשיות. אברהמלי עשה כמצווה מאת נותן לחמו וישאל את הקשיות כסדרן. ורחל שמעה כל הגה, אשר יצא מפיו ותאנח, הביטה על שפתותיו הנעות ורגשות נעלות התעוררו בחבה, ולולא הבושה, כמעט חפצה להושיט ידה אליו לחבקהו ולנשק לו. נחמיה גם הוא הקשיב לכל מלה, וכאשר כלה לשאול, החלו יחד לקרוא את ההגדה. אולם רחל התנהגה בכבדות, ולא עצרה כח להתחרות אתם בקריאתה, לרוץ יחד, כי המלות כבגדיות נחשבו לה, ובלעדי זאת התעוררו בלבה מבלי משים זכרונות שונות, אשר לא נתנוה לקרוא במנוחה.

פתאום קמה ממושבה, ותשא למרום ראשה. האם לא שמעתם עתה מאומה? שאלתם רחל בחלחלה. — לא שמעתי, ענה נחמיה, למה תפריעי אותנו מעבודתנו? ויקראו הלאה. בעבור עוד רגעים אחדים, קפצה רחל שנית ממקומה, וידיה על ראשה: האם לא שמעתם גם עתה קול סואן ברעש? שאלה במבוכה נוראה. — שמעתי, אך הוא ענות חלושה ענה נחמיה, איזה קול חלש, אך אולי הוא קול רגבי אדמה, אשר נפלו אל קבר פתוח, וישחק למבוכתה. — לא, קול ענות הוללים אני שומע, ענה אברהמלי גם הוא חלקו, קול אנשים רבים, וברעש וסופה דרכם. — אולי אש מתלקחת בעיר, השיב נחמיה. — אז הלא צללו הפעמונים במגדל, השיבה רחל ואנחה התפרצה מלבה. אברהמלי נגש אל הדלת ויפתחנה. — הנה שמים טהורים וזכים, הבערה אינה נראה, ענה. אך הה! קול נאקה, נהי, זעקת שבר וצהלת משתובבים באזני. פרעות! אויה לי! אבדה העיר! המהומה תגדל לרגע, קרא מנהמת לבו ואמרתו מעפר שחה. ותפרוש רחל כפיה, והתחנן במרי שיחה: אהה ד' חוסה נא! הצילנו מכליון חרוץ! אל תסתיר פניך ממנו. נחמיה! קראה פתאם כמשתגעה, אכבה נא את הנרות, הלא פקוח-נפש דוחה גם שבת, ובאישון לילה על נקלה ננוס ונמלט על נפשנו. — נחמיה, אשר ישב על כסאו כבול עץ בלי נוע, התעורר עתה לדבריה. הוי אשת פתיות, ענה, ההרמי, כי בכבותך את הנרות, תסכל מחשבות ד', ולא תשזפך עוד עין רואה, אם הוא לא יחפוץ דכאך, אז גם באור תנצלי, ושוט שוטף כי יעבור אליך לא יגיע, שבי בבטחה על מקומך והודי לד', כי ביתנו הרחק מהעיר, אין להם שלל רב בביתנו ועת לנו לגמור את ההגדה. אברהמלי, הגד נא, באיזה מקום עמדנו בהגדה או אולי יש את נפשך להמלט, ברח נא, כי למה תשא עמנו בעוונותינו? — מה זה הדבר אדוני? ענה האורח, לברוח? אנכי? המוג-לב אני? אתה לא ידעתני, לא בנת עוד את תכונת רוחי, אנכי לא אעזבכם, פה אשב עד יעבור זעם. הבה, נקרא נא הלאה. — שניהם קראו בחפזון ורחל יושבת על ידם ולבה הולם פעם — השאון הלך וקרב, עד כי על נקלה יכלו להכיר את

כ"א משני טעמים: ראשית. מפני שתחית העם ושיבתו אל העבר הנהדר אינן יכולות להתקיים רק בארץ ישראל. הארץ הזאת, שהיא שלנו, ושיש לנו ע"ז תעודה בתורה הכתובה, שהיא קדושה בעיני עמים רבים, הארץ, שבה אנחנו פוגשים על כל שעל מקומות הסתוריים, המעוררים בנו את הרוח והמראים לנו, כי היתה עת ואנחנו חיינו חיים עצמיים נהדרים, ארץ אשר בזאת עוזרת הרבה לתחית העם. זאת אחת. ועוד אחרת: הן לנו דרושה ארץ בשביל קיומנו הלאמי, ועלינו לבקשה מאת העמים בשם ההומניות, וטוב יהיה אם יתמלאו העמים רחמים עלינו ויתנו לנו ארץ, אז רק תשאר השאלה אם יכולים אנחנו לקבלה, אבל אם לא יתנו לנו מאומה, מה נעשה אז? נצייר נא בדמיוננו, שבלנו קבלנו עלינו ועל זרעינו את הטריטוריות, מה תהא עבודתנו אז, אם כל עיקרה של הטריטוריות הוא להתחנן לפני העמים והממלכות? את ארץ ישראל אנחנו תובעים. כמו שתבעה יון את ארצה וכו', אבל כלום יש לנו רשות לדרוש ולתבוע איזה ארץ שאינה שלנו? אבל נניח שלא נבראה הארציות אלא כדי להצדיק את אוגנדה, וא"כ עלינו לדבר אך ורק ע"ד אוגנדה. והנה נבוא נא לבחון את הצעת אוגנדה. נאמר שכבר השגנו שם זכיות מדיניות, כמה נחל? האמגרציה השוטפת לאמריקה תלך לבטח דרכה בלי ספק, אחרי שכל בר שכל יודה, כי מצד המצב הכלכלי, מוטב ללכת לארץ אשר לא יחסר כל בה, מלכת ולנוע על ערכות אפריקה, וא"כ תלך האמגרציה הטבעית לדרכה. ומי יהיה החלוץ שלנו? מי ילך לאוגנדה? אולי צעירים מספר בשם התורה החדשה של הטבת המצב הכלכלי של עמנו? ספק גדול אם יאכו ללכת בשם הרעיון. כח יותר גדול שלא לפי ערך כלל, הוא הכח הרומנתי בא"י, שהוא אמנם יכול לחולל גדולות. אמגרנטים מן המפלגה הבינונית, בשעה שהם יוצאים לדרך, שואלים הם, אם יש יכולת לחיות במקום החדש, מבלי לרדת מן המצב המפלגותי, שהיו שרויים בו בארצות מגוריהם. ואם תאמרו להם קחו את הרכוש המצער שלכם ולכו לאוגנדה, יאמרו הם בל"ס, האם לא טוב יותר לפנינו ללכת לאמריקה או לקנדה, ששם אין צרך ברבר להחל את הכל מחדש? אבל נניח שילכו שמה: האם לא תפעול עלינו תרבותה של אנגליא לשעברנו אליה? רוב גדול לא יכול להיות אצלנו שם, למצער בעשרות השנים הראשונות, קולוניזציה גדולה ומרובה באוכלסין אי אפשר שתהיה פתאם לפתע ואמגרציה פעוטה תתן לנו באופן היותר טוב מאה משפחות לשנה, והאם לא יתערבו אלה בין יתר התושבים, שהם יהיו הרוב? האם לא יהיו נזקקים לקבל עליהם ולסגל להם כל מנהגי ונמוסי אנגליה, למען יוכלו לחיות בקרב הסביבה הזרה, והאם לא יאלצו גם הבאים אחריהם ללכת בעקבותיהם ולהתאנגל גם הם, למען לא יהיו לראשונים יתרון על האחרונים? — הדיפלומטיה הנפרזה כלי אחוזה בקרקע, בארץ ישראל, הולידה את אוגנדה, אוגנדה הולידה את הארציות, והארציות הלזו תלך ערירי או אולי תולד גם היא בנים ובנות, אשר ירחיקו אותנו עוד יותר מן הרעיון הקדוש של שיבת בנים לגבולם, שהוא רק הוא קשר אותנו בעבותות של בעלי מטרה אחת. — מה יאמרו הארציים אם לא תסכון אוגנדה ומקום אחר באפריקה או באוסטרליה ג"כ לא ימצא בקרוב, האם לא יאמרו אז, כי אין אנחנו צריכים להתפעל כ"כ אם במשך שנים אחרות לא עשו ידינו תושיה, נחכה עד שנגיע למטרתנו. ולמה זה יגרע חלקנו בא"י, מדוע בה רפו ידינו, באמור לנו הרצל: השלטן עבדול חמיד איננו מסכים! עבדול חמיד לא יחפוץ, והשלטן אשר יקום אחריו אולי יחפוץ! ואם לא יחפוץ הוא ג"כ, אז אולי נחפוץ אנחנו בא"י יותר ממה שאנחנו חפצים כעת, ובהיות לנו חפץ אדיר וחזק כודאי נבריח אותו שיחפוץ גם הוא. הארציות המקילה את ראשה בקולטורתנו היא פרי התנועה העוינת את הציונות מאד.

מהעולם הציוני

על אדות אוגנדה. המאיור היל גיבונס, אחד מן התרים את הארץ, שהבטיחה אנגליא ליהודים באפריקה, מתאר את הארץ ההיא בדברים האלה: הארץ היא ארץ גבוהה כשמונה מאות רגל מעל פני הים. שטחה חמשת אלפים מיל אנגליים, ארכה 95 מיל ורחבה 55 מיל. הארץ אינה מיושבת. לפנים ישבו שם השבט הערבי משא ועתה נדדו משם (בודאי לא יבלו שאת את תגרות השבטים הפראים). האויר מבריא, אין שם יתושים מזיקים. הארץ ארץ מקנה ולא ארץ תבואה. את הפרטים אינו יכול להגיד. את אלה יגיד לשולחיו בקנגרס. מנגב לארץ הזאת שוכן שבט וואנאנדי. הוא מתנפל מתוך היער על אדם העובר דרך הארץ. גם על התרים ועל השירא, שלותה אותם, התנפל ויקח שללם והמה נמלטו בעור שניהם. קול נשמע, ששני התרים גיבונס וחפרופ. קאיזר מחולקים בדעותיהם, לפי דעת האחד ראויה הארץ למושבה והשני מתנגד.

מכתבים מערי המדינה

פאדגורזע. בעירנו נשארו אחדים מנכבדי העיר בלי משרה כבודה בבחירות למועצות הקהלה. ע"כ מצאו לנכון, להגדיל את מספר הפרנסים, ותחת אשר עד כה לא היו רק שמונה, יהיו מעתה שנים עשר. לפני שבועות היו בחירות על ארבעה פרנסים. נבחרו ה' א. אלעכסנדראוויץ, ה' מ. שפערלינג, ד"ר ס. אראנזאהן, ה' ל. שורמאק. הבחירות האלה לא ישרו בעיני האדוקים, כי עד כה לא ישבו במועצת הקהלה רק אנשים ארתודקסים ועתה בתוך ארבעה החדשים נמצאו מן הנאורים. ע"כ נעשתה מחאה על הבחירות וכהשתדלות ה' מ. וויינדלינג נתקבלה המחאה וביום ב' שבוע זה תהיינה הבחירות שנית. ש.

יאסלא. לפנים התנהגה מעשה הצדקה פה ככבל ערי גליציא, כלי כל סדר ומשטר. ברכות הימים התבוננו בינה, כי באופן כזה מעשה הצדקה איננו שלם, כי העניים, אשר ככר הסכינו לסוכב על פתחי נדיביכ, לא יעזבו עוד את לחם הקלוקל הזה, אשר ממנו פרים נמצא בכל עת, בלי כל עמל ודאגה, אף אם ככר קבצו סך מסוים, כי ערב להם לחם עצלות, ובשביל הרמאים האלה לא יסביר כעה"ב פניו גם לאביון, אשר כאמת עיניו כלות לפתותי לחם וכלעדיהם יגוע ברעב. כן יש הרבה יורדים ממצבם, שמטה ידם לכלכל כיתם כלחם ואף אם גדול רעבון כיתם ותכוף לארץ נפשם, לא יאכו להשחיר פניהם ולבקש מתנת חנם, ולאלה אין דורש ואין מבקש, אין פונה לישועתם, כי אין איש יורע מהם עד מה.—את המכשלה הזאת הכירו רבים מאנשי עדתנו וייסדו „ועד מפקח על העניים", למנוע את העניים מלסוכב על פתחי כעה"ב עירנו. ויחלקו פתקאות בין העניים, והממונה קצב לכל אחד ואחד פרס, כפי ראות עיניו, החברה הזאת עמדה על תלה כחמש שנים. אך לדאבון נפש כל ישרי לב נהרס המוסד הטוב הזה מסבה לא נדע שחרה. לכן אמרתי אשמיע את הדבר ב„המצפה", למען יראו נדיבי עירנו ויואילו להשיב החברה על מכונה. עורו נא, אנשי עירנו! ומלאו ידכם לעבוד בעבודת הקדש, וחפצכם יצליח! כ. בן-מנחם.

ליזענסק. בשבוע שעבר, ערב שבת בין השמשות, באה נערה אלינו, בבת י"ז שנה, ותספר, כי אביה הוא שמש בבית הכנסת של בערנשטיין בירוסלאו, והיא היתה שפחה בעיר אחרת, והנה קבלה מכתב מאת אביה, שתעזוב תכף את מקומה, ותבוא אל דודה, נושא סבל בליזענסק, ששמו שמואל שווארץ, ועתה שאלה בכל העיר, ואיש אין להגיד לה מקומו והיא אובדת עצות, כי שבת קרובה לבוא ולא תדע מה לעשות. הכטנו בפני הנערה, בהלוכה ובמלבושיה, הכרנו, כי דבר לאט עמה, וכי האמת הכחידה תחת

קול הצועק — צעקת לייזר סונדראס אנכי שומע, הגידה רחל ברעדה, בודאי הכוהו, כי כן יזעק מרה הה! מה תהי אחריתנו?

פתאום נשמעה בחצר שעטת אנשים כסוסים אבירים, ובמעוף עין סככה הדלת על צירה והפתח ברעש. רחל מהרה לכסות פניה במטפחתה, ועיני האנשים נמקו בחוריהן, לראות שלשה אכרים באים הביתה, כפראי מדבר. כמעט באו נצבו כלם, ויביטו על אברהמלי בתמהון ולא הסירו עיניהם ממנו. דממת מות שררה בבית. כעבור רגעים מיעטים פרץ שחוק מפי האכרים ואיש את רעהו דחקו.— אני מכין מחשבתך, איוואן, פתח האחד. בודאי תחשוב כמוני: הנה כמעט רגע אשר עזבנוהו, והנהו עומד עתה לנגד עינינו!— השמר לך, סטעפאן, דבר השני, מגשת אליהם, פן יקרך רע; מהיהודים הנבזים האלה לא יבצר מעשות כל, השטן מרקד בתוכם ופניו דומות לפעמים לפני שר השוטרים. אך חכה נא מעט ונראה מה יהיו חלומותיהם. וישלב את ידיו ויניחן שתי-וערב, וכמוהו עשו גם הם, וישם נכח אברהמלי פניו, אשר לא ידע מה ירמזו מעשיהם.— הוא איננו חלאת היהודים, פנה סטעפאן לחבריו, לשוא הצטלבנו. הלא באות כזה הצלחנו תמיד, להרוג למצער יהודי אחד. ואל היושבים אצל השלחן קרא: מה זה תתפלאו ותביטו כלכם עלינו? הוי בנים סוררים, מדוע לא תתנו לנו תודה, כי שלשה נוצרים נאמנים בקרו בביתכם, לסכל מעשיכם הנאלחות, למען תנצלו משאול תחתית! וכאשר קרב אל השלחן ויתן עיניו במאכלים ויקרא: ראו נא את מאכליהם, אשר הכינו לנו, פער כשחוק פיו, אולי בעד הכשורה הטובה, אשר הכיאנו לכם, הכינותם כל אלה, מי יתן ולא תזכו לשמוע טובות ממנה. נקחה נא פת לחם לארוחת-הערב, ונחכה עד בוא שר השוטרים הנה. בדברו דחף את רחל על כסאה וכלם שחקו למהתוליו.— מאכלכם פגול לי, גם לגעת בו אירא, פן מות או דם בו, זהו מאכל בריא לנוצרים, ויוצא מצלחתו פת ובשר חזיר ויניחם על הקערה. ובעת אכל סטעפאן ארוחתו לקחו איוואן והשלישי מן המצות אל פיהם. אך כמעט נשכו הקיאו את המצה מפיהם בשאט נפש.— הוי יהודים ארורים, הזה לחם חגכם? היאכל תפל בלי מלח? היש טעם בכפיסי עץ כאלה? הלא יגרסו את שניכם! חמול נא סטעפאן עליהם, כי איך נוכל לראות ברעה, אשר יענו ויסגפו את נפשם בחג. תן להם מלחמנו וישיבו את נפשם! — טוב כי הזכרתני, ענה סטעפאן בקפצו ממקומו, ויפרוס מהרה נתח מלחמו ויגישהו אל נחמיה, אשר התעטף בקיטלו על פניו, לבל יתחבהו אל תוך פיו. אך סטעפאן אחזהו בזרעותיו ויתאבק עמו.— רחל, צעקה במר רוחה, ונחמיה התחנן אליהם; אנא, המת תמיתוני, קרעוני נא לגזרים, אך אל תציקו לי לעבור מצות ד'. אך המה אטמו אזניהם משמוע ואברהמלי לא יכול עוד למשול ברוחו, ויקם בחמתו ובידו החזקה אחז בסטעפאן ויהדפהו הלאה. אז קפצו השנים כאריות עליו, ובחמת רוחם הפילוהו ארצה, וסטעפאן נגש ויכרע על ברכי אברהמלי ויאחזהו כצוארו לשום מחנק לנפשו.

מי יודע אם לא שם עתה קץ לחייו, לולא נפתחה הדלת ואיש צעיר לימים, לכוש בגדי פריסטאוו, צעד הביתה, ובקול עוז קרא: מה זאת השערוריה? הלא כה היה דברי אליכם, לבלי נגוע באיש לרע! אבל המה התגרו בנו, נהם סטעפאן בחרונו, חפצתי לסעוד את לב הזקן, למען יוכל ללכת אתנו והנה התקומם הצעיר הזה וישלח יד בי, כעכד הצאר הנאמן יתושע לי ימיני, ליסרהו על חטאתו.— עתה ראה שר השוטרים את אברהמ'לי שוכב כמתעלף על הארץ ויבעט בו ויקרא: קום מהרה, לא עת לררום עתה, עליך לצאת מן העיר עם בני בריתך, כן נתנה הפקודה. פתאום נעתקו מפיו מלים ובעינים בוחנות התבונן כפני אברהמ'לי. — חי חרבי, כי חידה הוא בעיני, דכר אל נפשו, בראותו את פניו לאור הנר. — נפלא הוא מאר, ענה איוואן, איך פני כלב יהודי זה, דומות לפני אדוני, בודאי גנב קלסתר פניך, הלא גם את אלקים יוליכו הנבזים האלה שולל. — הפקיד עמד משתומם למראה עיניו. היהודי התעלף, הביאו מעט יין, קרא השר בחמת רוחו, ויקרע את סגור צוארונו וירא את עקבות צפרני סטעפאן בבשר הצואר. אתם חדלי אנשים הרגתם אותו! דמו מידכם אדרוש. — אברהמ'לי נאנח ויפתח עיניו. אז ראה השר, כי חוט

לשונה, הכרת פניה ענתה בה, כי ברחה מאת אבותיה. אך בכל זאת יהיה איך שיהיה יעצנוה, כי תהיה אצלנו בשבת, כי רחמנו עליה נכמרו, ואחר שבת הלא כל הארץ לפניה, להימין או להשמאיל. בבקר אחר התפלה, באו שלשה אכרים ויצוו את הנערה, שתבוא תיכף אליהם, לקחת צרור שמלות, אשר עזבה אצלם, כי אולי גנובים הם אתה. הנערה הלכה עמם, ולא שבה עוד אלינו. הלכנו אל האכרים לשאלם על אדותיה, והנה הבית מלא נכרים, ויאמרו כי המה לא יחזיקו את הנערה וכי תוכל ללכת אם תרצה. שאלנו את הנערה, אם תלך אלינו, ותאמר בשחוק „אם אשוב ימיתוני שם". האכרים הלכו עמה אל כית התפלתם, להמיר את דתה, והיא עורנה פה. בינתים נתפשטה שמועה בין הנוצרים, כי אביה הצית את התנור לשרפה, עקב אמרה כי תמיר את דתה, ותברח לנפשה.

חיים אויסאיבעל.

פשעמישל. נפלאה היא עירנו בין ערי גליציא. גם בערים הקטנות נראה בעת האחרונה איזו התעוררות לפעולה בחיי היהודים ובעירנו הגדולה הריאקציה הולכת הלוך וגדול. לא חסידים יראי אלקים באמת המה הריאקציונים. מעט מזער הם החסידים ויראי אלקים כאמת בעירנו, אבל רבים המה השחצנים, החסידים „בעד העולם יכעד הכבוד". מי יתעסק בתורת ישראל ובספרותו — הלא נכנה ב„פאסאזש גאנז" — בית קוה מלא פאר והדר ושמה יתאספו כל זקנינו וצעירינו ורוחם „היהודי" ישאף ענג. — חברת „מזרחי" לא נוסדה עוד, אם גם בשנה שעברה כמאה איש אכו להיות חבריה. לציונים אין מנהל פה, רק האקדמים הציונים, אשר יבואו הנה כזמן החפש, יביאו עמהם רוח חדש, ואזרחי עירנו ישמעו מהם לפעמים, דברי אמת, אשר לא ינעמו להם. עלמות אחדות יסדו חברה ציונית „הדסה", הן לומדות עברית ודברי ימי ישראל. הנה המעטות, אשר הרוח הפטריוטי הפולני המושל בבית עקד הספרים „הלמודי" המתבוללי לא עשה עליהן רושם. גם פועלים מעטים, שהראו לדעת, כי רק כאורגניזציה יהודית וציונית יוכלו למצא את צרכיהם הרוחנים ובעתיד גם את הגשמים, יסדו חברת „פועלי ציון". צבי ליליען.

גרודק. (אצל לבוב). כפי שהודעתי ב„המצפה" היתה בעירנו, בחדש טבת בחירה למועצת הקהלה ותוצאותיה היו, שהחסידים נחלו את זר הנצחון, ומן האינטליגנטים לא נכחר אף אחד. האינטלגיטים לא אמרו נואש. ויגישו מחאה נגד הנהגת הבחירה, והבחירה בטלה. ליום כ"כ אר"ש נועדה בחירה חדשה. החסידים ועמהם הב"ב מבני הדור הישן העמידו קנדירטים נוטים אל החסירות, והאינטלגיטים ועמהם קצת מחסידי הוסיאטין וטשורטקוב הקימו קנדידטים מלומדים וכתיכם העו"ד דר. ל. צאוזמר הנוטה ליהדות לאומית. בכל לילה ולילה לפנו הבחירה נערכה משתה אצל שני הצדדים, שלשה ימים קודם הבחירה המו בתי המרזח מהמון הסובאים, הכל עזכו עסקיהם ויבאו אל השוק, לשמוע פוליטיקת הבחירה. ובין חליפות מלים אחדות קראו למהלומות ויחרפו ויגדפו איש את רעהו. תוצאות הבחירה הזאת היו כתוצאות הראשונה, החסידים נשארו המנצחים והאינטלגנטים המנוצחים. מובן מאליו, כי גם הפעם נשלחה מחאה לשר המחוז. אם שוב תבטל הבחידה מי יודע? בין כה ובין כה אין לנו לקות, כי המצב המוסרי כעירנו יוטב, כלי ספק ישאר הכל פרוע, כמו שהיה. — „בית המקרא" כעירנו הצטין בפעולותיו הטובות. לפני החג הוציא מודעות, כי יחלק לעניים איזו מאות כתרים לצרכי החג וכל מי שיבוש לקחת תמיכה כפרהסיא יכתוב אל הגזבר וישלחו לו ע"י הדואר. גם חמשים כור תפוחי-אדמה יחלקו לפני החג. שמואל צבי וויים.

לאפאטין. גם עירנו כמו ערים אחרות קטנות הברכה כשני רבנים, אחד בלזאי, והשני הוסיאטיני. אחרי הפורים החלה החברה „בקור-חולים" לדאוג לקמחא דפסחא לעניי העיר (החברה בקור-חולים היא מההוסיאטינים). החי׳ קנתה עשרים שק חטה אצל הכמר והרב ההוסיאטיני הכשיר על-פי דוגמא קטנה את כל החטה לפסח. אז קם הרב הבלזאי (מצר מוכרי קמח שנה בשנה) ויחפש ויחטט עד שמצא, כי בהחטה, אשר כבר היתה למצות, נמצא שעור גדול מבצלי-השדה ורוצה הוא לקלקל את בל אשר תקנה החברה, רוצה הוא לאסור גם את התנורים ואת כל כלי האפיה. עד היכן הדכר יגיע עוד לא נדע. עניי עירנו נבוכו ולא ידעו מה לעשות במצותיהם האסורות. גם האינדיפרנטים היו לבעלי-ריבות, ובית-המדרש והקלויז מלאים אספות והחלטות.

אחד מקוראי המצפה".

ראזניאטוב. (עלילה) בנימין שפיגל, הגר סמוך לפה, הלך ביום 30 לחדש שעבר עם אשתו אל השוק העירה ויניחו בביתם משרתת נוצרית עם הילר. לבל תהיה הנערה גלמודה בבית קראו אליה נערה יהודית להיות עמה. בהיותן לבדן פרצה מריבה ביניהן ותהי יד אשה ברעותה, ותברח המשרתת מן הבית. בשוב בעה"כ ואשתו בערב ולא מצא את הנערה הלך אל הכפר שווארטשוב מקום אביה ולא מצאה. היהודי עם אבי הנערה הלכו יחד לחפש אחריה וימצאוה בעירנו בבית הנוצרי שלאפיק בדרשם מן הנערה לשוב אל בית היהודי בקש שלאפיק להכותם ויאמר שהוא ימסור את הדבר אל בית-הדין, כי מצא את הנערה בלילה בשדה בבגדים קרועים הלוך ובכה על המכות, אשר הכה אותה היהודי וכי פתה אותה היהודי לבגוד בדתה ולקבל עליה דת יהודית. (לאשרנו שכח המעליל, כי לפני הפסח הוא עומד...) כאשר זמם כן עשה. ממחרת הלך עם הנערה אל בית הדין. הנערה ענתה ביהודי ככל העלילה, ששם שלאפיק בפיה. כאשר נשאלה מי פתה אותה לאמר כן, ענתה: „הוא!" ותור באצבעה על שלאפיק. על שאלת ההסתה להמרת הדת הוכיח היהודי, כי אין מדרכי היהודים לעשות נפשות לדתם. ונהפוך הוא. יהודי המחזיק משרתת נוצרית בביתו העקר הוא לו, כי תעשה בשבת את המלאכות האסורות ליהודים ומה בצע לו כי תהיה גם היא יהודית? הוא אינו צריך לנפש הנערה הנוצרית, כי אם לעבודתה. מעשעלבראנד.

מכתב מערב הדרומית.

עדן. על שאלתו על מצב בני עמנו פה ובארץ תימן, הנה עדן סגורה מצד הים בהסגר קרנטין, אין יוצא ואין בא מפני המגפה המשונה השולטת בסביבותינו. אבעבועות עולות בין הירכים ולפעמים תחת אצילי היד. ומיום שהתחילה עד היום מתו מהגוים לערך שמונת אלפים מוסלמנים ושאר אומות ומהיהודים לערך 91 חלו ושבעה מתו מאלה שלא הקיזו בזרוע. 30 הקיזו וחלו, קצתם מתו וקצתם נרפאו, והשאר נתרפאו מאיזה תרופה כיתית. עכשו, כ"ה, כבר הקל החלי בערך ונשאר מעט בבפרים. ויש כפר קרוב לפה מהלך שתי שעות, שנתרוקן חציו מהגוים, גם לערך 10 יהודים מתו. כארץ תימן מרדו הערבים בממשלת השלטן התורקי מפני החמס, שלחצו אותם שרי התורקים וימלאו כתיהם כסף וכמה שנים מטר לא ירד והרעב כבד בארץ עד שנופלים בכל הדרכים מתים בזלעפות רעב. בעיר צנעא צרים הערביים זה ששה חדשים על העיר. הרבה מתים מהרעב וכפרט היהודים, אשר שם מחיר קילא קטנית לערך שני שילינג. חיל הממשלה סגור בעיר ואינם יכולים לצאת. בראש המורדים עומד שר אחד מבית המלכות הראשון פה והוא עומד מהלך 4 ימים מצנעא ועושה עצמו לכליף ולשלטן עומד ברשות עצמו. ככר כבשו הערביים ג' עיירות גדולות עם סביבותם ואחת מהן היא הדורס הנזכרת בתורה ודקלה היא משכן המורד הראשי. אחינו היהודים מתימן נמלטים אלינו לעדן. כבר באו לערך שני אלפים ערומים ורעבים והם מסכבים בבתים וברוך יהיה גביר אחד פה, הפותח ידו לכל אחד כל היום ונותן להם צרכם וביום השבת הוא מחלק להם לחם ופה אין בית תמחוי, כמו כשאר ארצות. בשנה שעברה סתר בית-הכנסת הישן ויבן אותו מחדש בנין מפואר כמו בתי הכנסיות שבאירופא יהי ה' עמו ויעל.

אברהם סעדיא סלמן.

מקרוב ומרחוק.

נגד הפרופינציות. באי-כח המוזגים התיצבו לפני המניסטרים בווין ולפני כמה מצירי מועצת הממלכה והנציב לבקש מהם, שישתדלו, לבל יפיקו שרי המדינה זממם, להמשיך את המונופול על מכירת משקות אחרי

קשור בצוארו, ועליו תלוי קמיע ארוך משובץ באבן יקרה. נפלאה היא בעיני, דבר השר אל נפשו. זה בביר בקשתי אבן כזאת ועתה מצאתיה על צואר יהודי, הנה לי את האבן, אהובי, מה מחירה ואשלמה. גם לי אבן כזאת ואהובתי תדרוש ממני, לקנות גם לה אבן כמוה, עתה תן אותה לי, אנכי אשלמה, והכסף הן נצרך לך בדרך.

אברהמ׳לי אחז בכל מאמצי כחו בקמיע, ושפתיו נעות: אדוני, האבן היא חיי רוחי ונשמתי, בלעדיה אין לי מאומה בתבל, היא זכרון אבותי, אשר לא ידעתים מעולם, בה הקוותי קשורות לראותם עוד; קח נפשי, אך את האבן תשאיר בידי.

ורחל עמדה בפנת הבית ותחרד כעלה נדף ובראותה מרחוק את האבן ובשמעה דברי האורח והנה גיל ורעד יחדו עברו בנפשה. בלאט נגשה אליו, ותגע בידה בהאבן, וכמעט יצאה נפשה! בגיל פתאמי ותקרא בקול משונה כמשוגעת: בני, בני!... אברהמ׳לי בני יקירי!... אל גדול ונורא! מהולל אתה, כי ראית בעניי, אחרי שנים רבות חמלת עלי והשב לי את בני מחמד עיני... אדברה וירוח לי, אספרה כמו אשר קרני ואת המוצאות אותי ותהן אמון לדברי. וכזרם מים החלה להטיף אמריה: לפני שנים רבות, בהיות נר ההצלחה על ראשי, נולדו לי תאומים, שני בנים, שוים במראיהם, קלסתר פניהם היה במעט להחליפם, ולמען אדע מי הבכור לקחתי שתי אבנים טובות, אשר נתנה לי אמי ז"ל, ואתנן לפתח אות א׳ על אחת מהנה ואתלינה בקמיע על בני הבכור ועל השנית אות ב׳ ואשים אותה על צואר בני השני, ועתה ראו אם לא כן הוא כאשר דכרתי, הנה פה על האבן הזאת עוד אות א׳ נכרת. כאשר גדלו הנערים ויגיעו לשש שנים, אז חרה אף ד׳ בנו, וחמתו נתכה עלינו, הילדים נגנבו מאתנו. בערב פסח אחד הלך נחמיה העירה, ואנכי אצתי לבער את החמץ. הנערים שחקו לפני השער, וכאשר שבתי הביתה, והנה רעה נגד פני, הבנים נעלמו ממני ואינם. כמשתגעה רצתי ברחוכות, בכיתי, צעקתי, אך לשוא, הבנים לא שבו עוד. שבני הגידו לי, כי ראו שני קוזקים רוכבים עברו לפני שער ביתי, אז ידעתי תבוסתי. אחר בן בא אלי ריעה להגיד, כי ראה את בני ביד הקוזקים ומחוץ לעיר על פרשת דרכים נפרדו הקוזקים וכל אחד הלך בדרך אחרת. שם בני הבכור היה אברהמ׳לי, כשמך. ועתה נחמיה מדוע נאלמת דומיה? מדוע תחריש? נחמיה עמד משתאה למראה עיניו בהביטו רגע על אברהמ׳לי ורגע על הפריסטאוו ובראותו, כי קלסתר פניהם דומים לגמרי, כמעט עזבהו בחו ועשתנותיו נבוכו.

עתה התעורר גם אברהמ׳לי, שהחריש עד כה, כי מת לבו בקרבו. עתה זלגו עיניו דמעות ויאמר: גם אנכי אזכרה ימים, עת באתי בית מלמד אחד ואהי אצלו אמון, הוא קראני בני ואנכי עניתיו אבי, ולפני מותו גלה את אזני, כי מצאני נער משולח ונעזב תועה בדרך ויקחני ויגדלני ויחשבני לבנו, ויצוני ללכת לבקש את אבותי ולצפון את האבן הזאת ולשמרה כאישון עין, כי אולי על ירה אמצא את אבותי. ובגלל זאת אנכי נודד כל הימים ולא אמצא מנוח לכף רגלי. ועתה, אבותי היקרים, הד קולכם עונה גם מתוך לבבי. מן העת אשר דרבתי על סף ביתכם, נס ממני יגוני ולבי הרגיש, כי פה בצלכם שלום לנפשי. עתה גשה נא אבי, גשי נא אמי ויפיל על צואריהם וישקם ויחדו בכו בכי גדול.

ושר השוטרים עמד משתאה על המראה המרגיז ומרומם גם יחד. לא ידע בנפשו, איך הבין עתה כל מדברותיהם, שפה אשר לא ידעה מעולם. ראה הלכה ונזכר, כי לפני שנים רבות, עת שאלוהו מחנכיו לשמו ענם: שמי נפתלי, אז הבוהו וירבו לו מהלומות, יען לא הגיד, כי שמו איוואן. זוכר הוא, כי בשכבו על מטתו חזר וישנן שם איוואן קורילאף עד מאה פעמים, לבל ישכח ויזכיר שוב את השם נפתלי ויהיה בן הכות שבעתים. אז נהפבתי לאיוואן קורילאף, ולא ידעתי את פתרון השם נפתלי ומדוע השכיחוני אותו. צאו נא החוצה, קרא השר אל האכרים, אל תשובו עד אשר אקראכם. כאשר נסגרה הדלת מאחריהם שאל את האנשים, מה זאת המלה „נפתלי" ובאורה? כשמוע רחל את השם נפתלי, חשבה לנפול, לולא תמכוה זרועות אברהמ׳לי. נפתלי, הוא שם בני השני׳

שנת 1910. באי־כח המוזגים השיגו הבטחות טובות. — באספת אכרים בטרנופול החלטה מחאה נגד המשכת הפרופינציות אחרי השנה הנ"ל.

הנחה במס הבתים. הממשלה תכנים בחדש יוני הצעה אל מועצת הממלכה, להוריד את מס הבתים בערים, שאינן ערים ראשיות ובכל זאת הוטל עליהן מס גבוה, כמו בערי הממלכה, למעלה מחמשים פרוצנט. ההנחה לא תהיה בבת אחת, כי־אם לאט לאט כהדרגה, בט"ו שנה. מועצת הממלכה משתדלה, כי תמעיט הממשלה את מספר השנים.

מחלת יבשת הערף. המחלה המתדבקת הזאת, ששלטה עד כה רק באשכנז המזרחית, התפשטה גם במורביא. ממשלת המדינה בגליציא הזהירה את כל הנהגת הערים ומנהלי בתי-הספר, להזהר מאד, להודיע על דבר כל מקרה מחלה בזה את ממשלת המקום, לשמור את הילדים מכל פצע ומחץ, ולסגור כל בית, שתתגלה שם המחלה. באשכנז פרצה המחלה באופן נורא. גם המחלה הזאת מקורה בבציל ידוע לרופאים, הנכנס אל המח דרך החטם והוא פרה ורבה שם ועושה מוגלא, וקרום המח וחוט השדרה יצבו. תרופה אין למחלה הזאת. גם לא נודע איך להשמר מפניה. לכן אין טוב מאשר להבדיל לגמרי את ההולים מן הבריאים ולהודיע תכף מכל מקרה מחלה.

קתולים נגד שביתת יום א׳. בגראץ נקהלו כל סוחרי המזון והבשמים, לקרא תגר על החומרות החדשות בשביתת יום א׳, אשר בחוק החדש, העתיד להתאשר. משרתיהם התיצבו נגדם, למחות במחללי שבתות. הדבר בא לידי מהלומות ותהי יד הסוחרים במשרתים והם גם הם לא החשו. הקתולים אינם שובתים בשביעי ובכל זאת מצאו, כי שביתה ביום א׳ קשה להם, והיהודים בגליציא, השובתים בשביעי, בעת שמתחריהם הקתולים יעבדו, הנקהלו אף פעם אחת, לערער ולצעוק חמס ? המה יוצאים ידי חובתם באנחות.

מרידת הכמרים ברוסיא. עד ימי פטר הגדול בתחלת ימי המאה הי"ח לנוצרים היה לכנסיה היונית ברוסיא כהן גדול (פאטריארך), שעמד בראש כל עניני הדת. פטר הגדול, בבקשו להבין ממלכתו ולתת לה קיום חזק לדורות עולם, המיר בשנת 1728 את המצנפת מראש הכהן הגדול וירם את העטרה של המלכות וישם על ראשו גם כתר כהונה ומאז נחשב הצאר גם לכהן-גדול. בראש עניני הדת עומד הסינוד הקדוש והיושב בראש בסינוד מרציא את עניני הדת לפני הצאר ומאתו תצא כל גזרה וחקה. עניני הדת נמצאים איפא בידי הדיוטים. בכ"ה השנים האחרונות יושב הקנאי הזד היהיר פובידונוסצב בראש הסינוד ובהיות לו כח מניסטר לדת היתה השפעתו רבה מאד על הצאר והרבה מן הרשעה ולחץ העמים יצא מן הרשע הזה. עתה, בימי התקונים הכלליים, התעורר חפש תקונים גם בקרב הכהנים וראש ועד המניסטריום ויטע הציע לפני הצאר, להסיר מעל ראשו כתר כהנה ולהקים כהן־גדול כבשנים קדמוניית ולתמהון לב כל הרוסים הסכים הצאר מיד. בשנה הזאת יבחרו הכהנים כהן גדול ופובידונוסצב יוסר מעל כנו.

מונופול של טבק ברוסיא. עד כה היה מסחר הטבק חפשי כרוסיא. עתה לרגלי המלחמה עתידה הממשלה לקחת את הטבק למונופול, כמו באוסטריא ובצרפת.

אכזריות. האדמיניסטריא ברוסיה מתנהגת באכזריות נוראה עם המורדים הנופלים בידיהם. בכל יום ויום יומתו חבורות חבורות מהם. אך לאלה טוב מאשר לנשארים בהיים, אותם יענו וייסרו ביסורי שבעה מדורי גיהנם עד שימותו במכאובים קשים.

הנחה לפולנים ברוסיא. ועד המניסטריום הרוסי החליט לבטל את הגזרות האוסרת למנות פולנים למשרות הממשלה, אם לא ימירו את דתם הקתולית בדת היונית. רק למשרות הרמות לא יעלו. גם החליט המניסטריום, כי על הפקידים בפלכים המערבים לדעת שפת פולן.

מסלות ברזל על פני הים. התקדמות התרבות קרבה ארצות רחוקות, חברה כל ימי-תבל. פתחה שערים נסגרים מימות עולם, רק ארץ אנגליא, העומדת בראש הקולטורה, עודנה סגורה. ארבעה ימים מקיפים אותה ואנגליא כיפן הקדמונה עודנה מתפארת בחומה הטבעית אשר סביבותיה, אשר הגינה עליה תמיד מפני כל צר ואויב ותעש אותה למעוז הים ולא תתן גם עתה לבנות גשר מעל המעבר הקצר אשר בין דובר לקאלי או טונעל מתחת התהום בין שתי הערים הנ"ל, לבלי קלקל את חומתה, משגבה. לחינא ולגבול הודו אפשר לעבור היום במסלת הברזל ועוד מעט ונעבור במסה"ב גם לארץ ישראל ולמצרים; אך לאנגליא, אשר באירופה אין לעבר במסה"ב, אף שרחב הים בין שתי הערים הנ"ל רק שבע פרסאות. עתה משתדלת אגודת עשרים, לבנות אניה גדילה, אשר תעביר מסעי מסלות הברזל מצרפת לאנגליא ומאנגליא לצרפת. המסע יעבור מן החוף אל האניה, שתעביר את המסע אל החוף השני. ואם תהיה זמן ירידת המים (עבבע) שאז המים נמוכים מן החוף הבנוי כשבעה מטר, תוריד מכונה אלקטרית את המסע עם כל הכבודה אשר עליו עד האניה ובחוף השני תעלהו. מעברות כאלה ישנן בכמה ארצות, כמו בין שבדים ודניא ובין איי הארץ האחרונה, באמריקה על כמה ימים, ומסלת הברזל הסבירית עוברת באופן הזה על פני ים באיקל.

אסון נורא בספרד. במדריד בירת ספרד עובדים זה שנים אחדות בבנין ממגורה למים, להוליך מים בצנורות אל העיר, הוא בנין גדול מאד. מנהלי הבנין עשו מלאכתם רמיה, אולי לדרבות משכורתם וזה שבועות אחדים נראו בקיעים בכפה הגדולה מעל לממגורה, אשר מתחת לארץ. חלקים אחדים נהרסו ובכל זאת לא נזהרו המפקחים וארבע מאות פועלים עבדו שם תחת הכפה. ביום 8 לח"ז נהרסה הכפה כלה ותפול על הפועלים וכלם נקברו חיים תחתיה. ביום א׳ שבוע זה התהלכו אלפי פועלים בחוצות מדריד ודגלים שחורים בידיהם, לספוד על המון אחיהם ההרוגים ולהראות תרעומות נגד ראשי הבונים והממשלה, שידעו, כי הבנין רפה ונוטה לנפול ולא חסו על חיי הפועלים. הצבא ירה על הפועלים, איש אחד נהרג וי׳ נפצעו. הרגז והכעס בעם חזק מאד.

רעד האדמה בהודו. בהודו על יד נהר אינדוס היה בשבוע שעבר רעד אדמה חזק, כל הבתים בעיר לא הארע נהרסו ואלפי נפש אדם נקברו חיים.

*

בהלה. מתי ישמח העני ? — כן משל ההמון — כאשר יאבד חפץ וימצאהו. ומתי ישמחו היהודים ? כאשר יעלילו עליהם עלילת שוא והאמת תתודע. בקרמנטשוג ברוסיא הדרומית נרצח קוזק אחד והרוצח לא נמצא. מיד מצאו להם צוררי ישראל עלילה חדשה, כי הרוצח הוא יהודי והיהודים מסתירים אותו וה„נובויא וורעמיא", העתון החשוב בכל עתוני רוסיא, העיר חמה וקצף על היהודים, והכמרים הסיתו את העם, לנקום בכל היהודים הרוצחים, ופחד נורא נפל על כל היהודים בעיר. עתה נודע הדבר. לא יהודים ולא סוציאליסטים (שגם אותם יקראו שונאי ישראל „יהודים") הרגו את הקוזק, כי אם חבריו הקוזקים.

שופט מסית. מעיר ליפוביטש (פ. קיוב) כותבים להעתון „אד. נאוו.", כי שופט השלום דושענקעוויטש לא יחדל להסית את האכרים ביהודים. הוא אומר, כי רק פתרון אחד יש לשאלת היהודים: לשחוט את כלם ביום אחד. את כל המבוכות והסכסוכים עוררו, כמובן, היהודים, הרוצים להחריב את המדינה ולקחת את הכל בידיהם ואיש כזה הוא שופט „השלום" בעת מבוכה כזו, בעת שנקל ע"י גפרורית אחת להצית את אש השנאה והנקמה בלב האכרים נגד היהודים.

גזרה רעה על יהודים. נציב פלך קיוב ברוסיא פקד את הפוליציא לבדוק תמיד בחצי הלילה בכל בתי המלון בקיוב, אם לא ימצא שם יהודי, שאין לו זכות להתעכב בעיר הקדושה הזאת.

למספר בני ישראל. מספר היהודים בכל מלכות רוסיא 5.215,805. מספר אלה, שחשבו שפת יהודית לשפתם המדוברת בשעת ספירות העם, 5.063,156 ומספר המתבוללים, שחשבו שפת רוסיא לשפתם המדוברת 152.649. הרוסים ישרים איפא בזה מכל האומות האחרות, הכופות את היהודים, לרשום שפת המדינה בתור שפתם אע"פ שאינם מדברים בה. מלבד הרוסים (שמספרם פ"ח מיליון) והפולנים (שמספרם עשרה מיליון) גדול מספר העם היהודי ממספר כל יתר העמים הרבים היושבים במלכות רוסיא. וממשלת רוסיא חושבת את היהודים לכל ענין ללאום מיוחד ולא רק לכתה דתית, כיתר הממלכות. זהו הטוב האחד, שממשלת רוסיא עושה ליהודים, לולא הבדילה אותם בעבור זה לרעה מכל יתר העמים בגזרות ומצוקות מיוחדות.

חפץ האפיפיור. ברומא יצאה לאור חוברת הדורשת, כי הממלכות הקתוליות, (אוסטריא, אונגריא, צרפת, איטליא, ספרד, פורטוגל והרפובליקות באמריקה הדרומית והתיכונה) תקנינה ארץ ישראל מיד השלטן ותתנה אותה אל האפיפיור למורשה בתור שלומים בעד ממלכתו, אשר גזלה איטליא מידו. העתון האנגלי „דיל אקספרס" מעיר, כי כפי הנראה נכתבה ברשות האפיפיור והוא רוצה ליסד לו שם ממלכת כהנים ולעשות שלום עם איטליא. לאשרנו יש גם לאשכנז, לאנגליא, לאמריקה ולרוסיא דעה בחצר השלטן והנה בלי ספק לא תסכמנה לעולם לעשות את פלשתינא לאחוזת קתולים.

מציאה חדשה במצרים. זה שני חדשים נתנה הממשלה הרשיון להכם אנגלי אחד, הבקי בתגלית עתיקית, לחפר בהר סיני, והנה עתה הודיע העתון „אל מצרים", כי גלו בבחרי בית קהלת יהודים וימצאו שם דברים רבים יקרי הערך ובתוכם ספר מזמורים דומים למזמורי תהלים ובספר כתוב זמן חבורו כחמש מאות שנה לפני תאריך הנוצרים. „השקפה"

היהודים במזרח לנדון. ד"ר תומס משגיח על הבריאות במזרח לנדון, הודיע, כי במחוז דשארדשעם בלנדון, שרוב יושביו יהודים, מספר הנולדים, ששים בכל אלף נפש בשנה. הוא המספר הגבוה בכל מספרי הנולדים, שהיה באנגליא. — על שאלה בפרלמנט ענה המניסטר לעניני הפנים אייקערס־דיגלעס, כי כמאה שוטרים במזרח לנדון לומדים שפת יהודית. חמשים מדברים כבר שפת יהודית. נודע, כי בכל תחנות מסה"ב במזרח לנדון דבוקות טבלאות בשפת יהודית. כנראה אין ממשלת אנגליא מקנאה כלל על שפתה ואינה גוזרת, כי כל יושב הארץ מכרח לדעת שפתה, כבממלכות במזרח אירופה. אנגליא יודעת, כי לאדם שאינו יודע אנגלית מותר לדבר ולכתוב בלשון שהוא יודע.

היהודים בניו-יורק. כהנים נוצרים ספר וזה עתה את העם היושב בעיר ניו־יורק. ע"פ הספירה הזאת יושבים בעיר האחת הזאת 675.000 יהודים. היהודים מחליפים דירותיהם יותר מכל יושבי העיר. בתי־האבות גדולים ביהודים יותר מבאחרים ופלא הוא שהמליצה הרגילה והאמתית „לעניים ילדים רבים" אינה מתאמת בניו-יורק, שם בני העשירים היהודים רבים ע"פ רוב מבני העניים ובעמים אחרים שם להפך. מספר בתי הכנסת ובתי המדרשות הקבועים בבנינים מיוחדים 77, בבתים שכורים יותר ממאתים, מלבד מנינים, שאי אפשר לספרם מרוב

קראה במרי שיחה בקול נשבר מבכי ורמעותיה כמעט חנקוה. בני אתה! הנך בני השני, הה, בני יקירי, כן, בני הנך. לדבריה אלה הוציא קורילאף את האבן מחיקו ויבט בה ויזכור, כי אהובתו שאלתהו תמיד את העלומות האות החקוק על האבן. עתה ידע אל נכון פתרונו. והנה עתה עומדים לפניו אך עצמו ובשרו: אביו, אמו ואחיו ולא ידע נפשו.

התאבו לקחת אותי להיות לבנכם ? שאלם בדאגה גלויה, אותי, אשר עזבתי את אלהי, סרתי ממצות ד׳, ההתנוני לחסות בצל כנפיכם, ללמדני דתכם ?

בביח השליך הם, נחמיה אחז בידו ויאמר: בני אתה, סר עונך וחטאתך תכפר, אולם שים נא אל לבך הלא רב בחך במצבך עתה. לבן השאר על מקומך, למען תוכל להושיע את ישראל ולהצילם מיד לוחציהם. נפתלי ענה במנוד ראש: לא, לא אשב פה לא אוכל לראות ברעה, רק אתכם אני ואתכם אלך. לכן בוא בני, השיב נחמיה. נפתלי פתח הדלת ויאמר אל האברים: לכו אל אחיכם והשמרו לכם מנגוע ביהודים! אנכי אוליך את האנשים האלה עד וויקולנא, להעמידם לפני כס המשפט. כמעט הלכו אמר אליהם: מהרו קחו אתכם את אשר תוכלו לקחת, למען תהיה לנו למשען על הדרך, ואנחנו נסע אל ארץ אבותינו, שם ננוח מעמלנו. אבי, אמי, אחי, בואו נא כלכם, נסעה אל ארץ אבותינו, שמה נשב שלוים ושקטים ולא נדע רגז. ש. גארדאן. תרגם עברית ג. ק.

היהודים בבוכארא. בשבוע שעבר התיצבה לפני המניסטריום דפוטציא של יהודי בוכארא, באזיא התיכונה. בוכארא היא ממלכה של מחמדים החוסה בצל רוסיא. כאשר באו הארצות באזיא התיכונה תחת יד רומיא, יצאו יהודים מבוכארא ויתישבו בערי טורקיסטאן ויעסקו שם במסחר עם רוסיא. סחורות רוסיא מצאו להן על ידיהם מהלכים בכל אזיא התיכונה. פעם נזכר הנציב הרוסי, כי יהודי בוכארא הם ילידי חוץ לארץ ולפי החוק אין רשות ליהודי חוע לשבת על אדמת רוסיא ויגזר לגרשם. היהודים התחננו וישתדלו עד שנתנה להם ארכה עד שנת 1906. כאשר שמעו היהודים, כי רוח חרות מנשב ברוסיא, שלחו גם המה דפוטציא אל הממשלה, להוכיח, כי אין לחשבם כיהודי חוץ לארץ, כי גם בוכארא עצמה חוסה בצל רוסיא ולהתפשטות מסחר רוסיא עזרו הרבה, כעדות בעלי החרשת כמוסקוא. המניסטרים הבטיחום, כי יבטלו את הגזרה, שנגזרה עליהם. יהודי בוכארא המה מגלות פרס ואשור ואף שרחוקים המה מארץ ישראל ומארופה מאחיהם בפרס, אינם נשכחים ונדחים כל כך כאלה. המה באים לאירופה ובזקנתם הם באים לא"י. בירושלים יש להם שכונה יפה. זאת היא תולדת החרות, שהם נהגים בארצם, בעוד שיהודי פרס מדוכאים ועשוקים ולא יוכלו להרים ראש. בבוכארא ישנם יהודים בני תורה ומשכילים, קצתם למדו כבר שפת רוסיא

חכם ורשע. בער: חזרתי על כל ק"ן הפירושים של ההגדה ולא נתישבה דעתי מבאוריהם על ההבדל, שבין החכם והרשע. הלא סוף סוף גם החכם הוציא עצמו מן הכלל, באמרו „אשר צוה אתכם"? וואלף: אני אמר לך: אם החכם אימר „אתכם" יש להמליץ עליו, שתלמיד־חכם אינו לומר דקרוק ואינו יכול להבדיל; אבל הרשע למד דקרוק ומוציא עצמו מן הכלל בכונה.

ואתא מלאך המות ושחט לשוחט דשחט לתורא:
הבן: למה משפט מות לשוחט, הלא קים מ"ע „וזבחת"?
האב: יען שחט אחרי שתית ארבע כוסות.

בקיעת ים סוף. עשיר אחר אוהב ציורים הזמין אצל ציר ציור, שיתאר העברת ישראל בים סוף. כשהביא הציר את הציור תמה העשיר: הנה פה רק הים ואיה משה וישראל?
– הציר: המה כבר עברו!

משדה הספרות והמדעים.

לקוטי מאמרים.

מאת י ז"ה מקראקא.

שבת הגדול.

המפרשים דחקו א"ע לתת טעם למה שאנו קוראים לשבת שלפני הפסח „שבת הגדול". יש אומרים מפני הצווי של „קחו בעשור לחרש זה שה לבית אבות", ואותה שנה של יציאת מצרים יו"ד בניסן בשבת היה, וגם נעשה בו (עיין בטואו"ח סימן ת"ל). ויש אומרים מפני הבקעת הירדן בימי יהושע, שהיה ג"כ ביו"ד בניסן וגם הוא כשבת היה (עיין בטו"ז כאו"ח סי' ת"ל בשם ר' משה חריף ז"ל). אך הטעמים האלה אינם מספיקים מפני הספקות שנפלו בהם: א) הצווי של „קחו בעשור" לא היה לדורות רק ליוצאי מצרים, כמו זריקת הרם אל המשקוף וכו'. ב) הלוא אי אפשר שבכל שנה ושנה יהיה יו"ד בניסן בשבת, ולמה עשו זכר ליום הזה דוקא בשבת שלפני הפסח, בלי הבדל אם הוא בעשור או לא? ג) ואיזו רמז יש בטעמים האלה לשם „הגדול"?

לבן נראה לי לפי קט שכלי טעם מספיק פשוט: הן נמצא שהשבתות, שיש בהן קריאה מיוחדה או הפטרה מיוחדה, שלא מענין סדר השבוע, הן נקראות על שם הקריאה או ההפטרה המיוחדה. כמו „שבת שובה", „שבת חזון", „שבת נחמו" או „שבת שקלים" וכו'. בכל השמות האלה יש רמז על התבה הראשונה של הקריאה או „של ההפטרה". כי מפני שיש חדוש בקריאות ובהפטרות המיוחדות נקראו השבתות על שמן. לכן ראוי היה לקרוא את השבת שלפני הפסח בשם „שבת וערבה" על שם התבה הראשונה של ההפטרה, שאינו מענין סדר השבוע: „וערבה לה' מנחת יהודה" (מלאכי ג'). אפס התבה הזאת „וערבה" יש לה שני פרושים שונים זה מזה, האחד משורש ערב, כמו „כי קולך ערב", מורה על נעימות וחביבות הקול, והשני משורש ערב, כמו „וערבה כל שמחה", מורה על חשך ותוגת הנפש, ולבלתי תת לשבת הזו שם מסופק המזכיר את הפסוק „וערבה כל שמחה", לא יכלו קדמונינו לקבוע שם השבת בתבה שבתחלת ההפטרה. ואם לא שייך לקחת את השם מרישא דקרא שפיל לסיפא דקרא, לפסוק האחרון של הפטרה זו, הוא הפסוק החשוב, שאנו כופלים אותו „הנני שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' **הגדול** והנורא". כפסוק זה הבטיח הנביא, שהיום שלפני הגאולה יקרא בשם „הגדול", לכן, למען הנעים את צלצול שם השבת ובעבור שגם אנו מיחלים לגאולתנו הקרובה בליל פסח זה הבא, הסכימו לקרותו בשם „שבת הגדול", כפי נבואת הנביא.

ואף שבקצת הקהלות אין קוראים את ההפטרה הזו בכל שבת הגדול, כי-אם רק בשבת הגדול, שחל להיות בערב פסח, אפשר שבמקום שקבעו בתחלה את השם הזה קראו את ההפטרה בכל שבת הגדול.

מכתבים ממצרים.

נעתקו מתוך כתבים עתיקים, שנמצאו במצרים ע"י
משה ליב ליליענבלום.

המכתב הראשון.

ממני עמיאל בן גמלי ממטה דן בצען-מצרים אל דודי אחיעזר בן עמישדי, ראש השוטרים למטה דן בגשן, שלום.

חדשות ונצורות אודיעך והשמר לך ושמור את הדברים בלבך, אל ידעם איש בלעדיך. לפני שלשה ימים נקרא נקראתי אל בת דודי שלומית בת דברי, שם היה גם קרח בן יצהר הלוי ויתר קריאי העדה במקומנו. ואתה ידעת, כי לקח פוטי-פתח שר-הטבחים את שלומית לו לאשה. ויספר לנו פוטי-פתח לאמר: בימים האלה באו שני אנשים עברים אל פרעה וידבר באזניו בשם אלהי העברים, כי ישלח את בני ישראל מארצו. וישחק פרעה שחוק גדול וילעג להם וישלחם מעל פניו. אך בסתר דבר אלי משנה המלך, כי אחקר ואדרש בסתר, לדעת מי המה שני האנשים ומאין באו ומה מעשיהם. ואלה הדברים, אשר הגידו לי נוגשי פרעה, השומרים את אנשי המלאכה מבני ישראל: האחד מהם שמו משה, הוא חכם כאחד החרטמים אשר לפרעה. לפני שמונים שנה מצאתהו תרמותים בת פרעה על יד היאר ותחמל עליו ותקחהו ויהי לה לבן ותגדלהו ותלמדהו כל חכמת מצרים. זה אשר נודע לנוגשים. אך את משנה המלך אני ירא, אם לא אגיד לו כל דבר, אשר הוא חפץ לדעת, שום ישימני בבית-הסהר. ואתה אדוני קרח, חי פרעה, כי אותך מצאתי נבון וחכם מכל בני-ישראל ונאמן אתה לפרעה כמוני, גם אתה עמיאל, הלא דוד אשתי אתה, הצילוני נא מיד עזוז-רע משנה המלך, פן אהיה בכל רע. רק אתם תוכלו לעזרני, לחקור את הדבר. הן מבני-ישראל אתם, (סלחו לי, כי לא לחרף אתכם חפצתי, הן את שלומית אשתי אני אוהב כנפשי, הלא גם היא בת-ישראל) ואני ידעתי, כי מבני ישראל לא נכחד כל דבר. באשר אחזה לי, דבר-בליעל בלבות שני האנשים, לסכסך את העמים והמשפחות החוסים בצל פרעה מחשבתם ועלינו להפר עצתם בעוד מועד. וחקרתם ודרשתם היטב והיה אם אמת נכון הדבר, פשעו שני האנשים והמה מדיחים את בני-ישראל להרים יד במלך, יתלו על עץ ולכם ישיב פרעה וישימכם חפשים בבני ישראל. ואם רק חולמים שני האנשים וישעו בדברי שקר, לגאול את העבדים בני-ישראל מסבלותנו ענש יענשו. אך עליכם להזהיר את אחיכם בני-ישראל (חלילה לי מחרף אתכם בזה), כי לא יתעו בשוא ולא ישמעו בקול קוסמים וחולמי חלום, הבאים להפריעם ממלאכתם, וייטב לכם.

ממחרת קרא קרח בן יצהר לדתן ולאבירם בני אליאב הראובני וישאל מאתם, להגיד כל אשר שמעו על-אדות שני האנשים העברים.

אגידה נא לך, מי המה דתן ואבירם. שני בני אליאב אלה ילכו תמיד יחדו, ערמה ומזמה אתם מכל בני-ישראל בצען, אחרי כל ריב ומצה ידרשו, לא לעשות שלום, כי-אם להפיח מדון, לסכסך איש באחיו. בבוא שני אלה בין אנשים, מריבה ומהלומות יבאו אתם. מפני נוגשי פרעה אין אחינו יראים, כמו מפני שני אלה, עוברי העברים. בכל פנות קריה המצאם, רזי איש ואשה ידעו, אשר ידבר איש בחדר משכבו לא נכחד מהם, את נוגשי פרעה ואת השופטים יתהלכו באחים וכל אשר ישמעו בקרב העברים יספרו אל הנוגשים. המה יגירו לך את אשר בסיר פלוני ואת אשר בקלחת אלמוני. מחיתם חמם לחמס כסף ענושים ויינם לכת-רכיל בעמם. קרח הלוי יתמוך בירם, כי יד ימינו הם בתאותו להשתרר על בני-ישראל. גם במשלח-ידו יעזרוהו, כי אין במקומנו בעל אוצרות כמוהו. אנשי עירנו מהלחשים, כי אוצרות יוסף מצא. בהם בחר קרח, לדרוש גם על-אדות בוא שני האנשים אל פרעה. והאיש קרח, העשיר ונשוא הפנים בכל בני-ישראל בצען, חפץ מאר להכחיד את שני האורחים, פן יהיו לו למוקש, בבקשו להשתרר על בני-ישראל.

אמש באתי אל קרח והנה דתן ואבירם אצלו ויגידו לו לאמר: שם שני האורחים משה ואהרן, בני יוכבד המילדת. הצעיר משה מתאמר להיות נביא לאלהי יעקב אבינו. אך הוא ערל-שפתים ויקח לו את אחיו הבכור, להיות לו לפה. משה ברח לפנים ממצרים, כי בעודנו ילד על ברכי בת פרעה, דודת פרעה המולך עתה, נכרו בו אותות רחב-לב ובקשת גדולה וירם את עטרת פרעה וישימנה על ראשו. וכאשר גדל ויצא אל אחיו הרג איש מצרי, אשר הכה איש עברי. וישפטהו פרעה משפט מות ויברח המדברה ארצה מדין ויהי רועה צאן לכהן מדין ויקח את בתו לאשה. הוא משה הבא להוציא את בני-ישראל ממצרים, מארץ זבת חלב ודבש ולהוליכם אל ארץ חררה. אנחנו דתן ואבירם נפר את עצתו, לעזיז-רע משנה המלך נגיד את הדבר, הוא ידע מה לעשות לו ואותנו יעשיר עשר גדול. לא ננוח ולא נשקוט, פן ילך משה גשנה יביא עלינו רעה, אשר לא נוכל לצאת ממנה.

ויחרד קרח חרדה גדולה עד מאד בשמעו את הדבר הזה. אני חפצתי להגיד להם, כי רעה גדולה המה עושים בלכתם רביל בעמם ובהסגירם את אחיהם ביד אויביו, אך אמרתי אל לבי, לא דתן ואבירם יקשיבו לדברים כאלה, את האלקים אינם יראים וצדק אינם רודפים, ואדום. אך קרח גער בהם ויאמר: אם תגידו את הדברים באזני עזיז-רע לא תוסיפו לראות פני. ידוע תדעו, כי משה ואהרן הם בני עמרם דודי, ואתם ידעתם, כי הרבה הרביתי לתת מתן בסתר לעזיז-רע וליתר שרי פרעה, הון רב נתתי לאוצר המלך, למען בנות בו ערי מסכנות ועמודי הקברים בשדה, וכל זאת למען יכבדני פרעה וישמני ליועץ-סתר או לנשיא בבני ישראל וחכה אחכה, כי קרוב כבודי לבא. והיה כשמוע פרעה ושריו, כי בן דודי בן מות הוא וישימני במשמר ואנחול קלון תחת כבוד. חלילה לכם מהגיר לאיש דבר! מחסום שימו לפיכם! ואתם צותם זאת עשו. לכו אל משה ואמרו לו: כה אמר קרח בן יצהר: בן דודך ואוהבך אני. חדל נא מחלומותיך ולך מזה אל אשר ישאוך רגליך, רק במצרים לא תמצא. שאל ממני ואתנה לך כל מחסורך, רק צא ממצרים וקחה את אהרן אחיך עמך, הלא עצמי ובשרי אתה, אל תעש לי את הרעה הגדולה הזאת, להבאיש ריחי בעיני מצרים. ואם לא תאבה ללכת ידוע תדע, כי יודעים אנחנו את כל מעשיכם ומרה תהיה אחריתך.

דתן ואבירם עשו כדבר קרח. מה יהיה קץ הדבר לא אדע. הודיעני נא, אחיעזר דודי, מה יחשב

לבך על אדות האיש הזה. ואלקים עמך בכל אשר אתה עושה!

המכתב השני.

ממני אחיעזר בן עמישרי כגשן אל בן דודי וגואלי עמיאל בן גמלי בצען שלום.

לא חדשות ונצורות גלית לי במכתבך. בגשן גם ילדים ירברו על אדות הדבר, אשר הודעתני. בטרם באו משה ואהרן אחיו צענה עברו בגשן ויקהילו את כל זקני בני-ישראל, גם אני נקראתי שמה. ויאמרו אלינו, כי ה׳ אלקי אבותינו פקד אותנו וירא את עמלנו ואת לחצנו ויאמר לגאלנו מפה ולהביאנו אל ארץ מגורי אבותינו, אל ארץ כנען. וישמחו כל הזקנים וירונו. אך זקנים אחדים נעצבו ויורידו ראשם. ויעברו ימים רבים, אולי אחרי עמוד משה ואהרן לפני פרעה, ויבאו שנית ויצאו השדה אל מקום, אשר יעבדו שם אחינו בפרך בחמר ובלבנים ואשר שם יובו בני ישראל כל היום בידי עבדי פרעה הרשעים ויגידו להם, כי שמע אלקים את נאקתם ויאמר להוציאם מתחת סבלות מצרים, כאשר נשבע לאבותיהם. אך האנשים נדכאים מאד ולבם חלל בקרכם ולא שעו אל דבריו מקצר-רוח ויאנחו ולא ענו דבר. ומשה ואהרן עברו מהם ויפנו הנגבה. אולי שבו צענה.

ובגשן כל העם הומה, סר השלום מאהלינו. הזקנים מאמינים בדבר ה׳, אך יראים הם לגלות מחשבתם, פן יסקלם העם מר-הנפש, כי הסבין בחיי לחץ ולא יאבה לשמוע על-דבר גאולה וחרות, עבדים הם ויפחדו ככל העבדים מפני כל התמורה ברכיהם ובמעשיהם. רק בחורינו יגילו. המה נכונים ללכת אחרי משה בכל אשר ינהלם, המה מעריצים ומקדישים את משה ואת אהרן וילחכו עפר רגליהם. ומרי הנפש אשר בעם יקצפו ויחרקו שן, ייסרו את בניהם על הקשיבם בקול מהבילים, את משה ואת אהרן יקללו ויאמרו לרגמם באבנים. סלח להם אלקי ישראל אבינו, כי לא בדעת ובתבונה ידברו!

הממאנים לשמוע בקול משה המה פלגות רבות. יש בהם המתבוללים בין המצרים, המתאמרים להיות כאזרח הארץ ועושים כמעשיהם. המה יאמרו, כי בני עמרם אך חלומות ידברו ותהו והבל מעשיהם, בגוד יבגדו בפרעה ובארץ מולדתנו. פרעה לא יוציא לעולם את בני ישראל והבנענים, עם חזק ועצום, לא יתנום לבא אל ארצם והמדבר על דבר חרות רעה רבה הוא עושה לעם, בי המצרים יוסיפו ליסרם ויכבידו מאד את עלם על צוארם ודם הנאנחים והנאנקים בענים יחול על ראש בעל החלומות. בני ישראל יושעו רק כאשר יקל פרעה את עלו מעל צוארי כל יושבי מצרים וירחם עליהם, אז יונח גם לעברים. כנען היא ארץ סלעים, שוממה וצמאה, הכנענים אנשי מלחמה אמיצים, גם ענקים ביניהם, אשר אחד מהם ירטש אלף ממנו כחגבים. מי זה ישמע לבן-עמרם, המדיח את העברים בהבלי שוא, לעזוב את מצרים הברוכה כגן אלקים! המצרים המה עם חכם ונבון, מי ידמה להם במעשיהם וכחכמתם? ואיך נפנה ערף להם, לנוע אל בין הכנענים הבוערים והמרצחים? איך נחלוף מצרים, צבי כל הארצות, כארץ שמה ושאיה, הקאה יושביה בכל דור ודור ומחליפה אותם באחרים, אשר חרב ומגפה וחיה רעה לא תעבר משם לעולם? הבה נתחברה אל המצרים ונהי לעם אחד אתם וייטב לנו.

פלגה אחרת, מדלת העם, אינה מעמיקה להתבונן, אנשיה יצעקו: חחלו ממנו! הנה אנחנו יושבים פה על סיר הבשר ובל טוב מצרים לא יבצר ממנו. אמת כי עובדים אנחנו פה עבודה קשה תחת יד נוגשים קשים, אך מי יודע, אם שם ייטב לנו, אולי נעלה מן הפחת אל הפח! לא נצא ממצרים, פן נמות בדרך מאין צידה. הידמה בן עמרם, בי אין קברים במצרים, כי יאמר לקברנו בארץ נכריה?

עוד לא תמו הפלגות. החכמים והנבונים, כשמוע בן זכור, שפט בן חורי, יגאל בן יוסף, גדיאל בן סודי גדי בן סוסי ומרעיהם אומרים: אמנם ארץ חפרה לנו, מי יתן לנו ארץ ונהיה חפשים ולא נשמע קול נוגש, שם ינוחו יגיעי כח ונהיה לעם אחד, אך לארץ כנען לא נעלה, כי ארץ רעה היא והרפאים והאמרי אנשי מלחמה עזים וקשים ואנחנו לא למדנו ידנו לקרב ולעולם לא נוכל להם, לנרשם או להשמירם. אבותינו ישבו שם — אמת, אך הלא ישבו אבותינו גם בעבר הנהר ובארץ שנער, הניכל ללכת שמה? הנה ארצות כוש רחבות וגדולות מאד, נבחר לנו שם ארץ באשר נמצא. מלך כוש מלך חסד הוא ולא ימנע ממנו ככר אדמה, לשבת שם ולחסות תחת כנפיו. ואם לא יתן לנו מלך כוש ארץ, אולי יתן לנו מלך פוט, או מלך שבא או נכבש לנו את ארץ קדר או לארץ החתים נעלה, אך לא לארץ כנען, פן ננהום באחריתנו, כי אוכלת יושביה היא, משכלת גויה. מאז ישבו אבותינו שם החליפה את יושביה עשרת מונים. מה אומר לך עמיאל דודי, חכמים האנשים האלה בעיניהם משבעה משיבי טעם וכל עמלי ועמל הזקנים לריק, בהשיבנו אותם דבר, כי ארץ כנען ארץ אבותינו היא, שנשבע אלקינו לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב אוהביו, לכן יכול נוכל לרשתה מכל ארץ אחרת וגם הענקים וכל מלכי האמרי לא יעמדו לפנינו, להפר עצת אלקים. האנשים אטמו אזניהם משמוע.

קשים מכל הפלגות האלה הם שוטרי ישראל, המתאמרים בשם שומרי אמונים ומקנאי קנאת אלקי אבותינו ודברו. המה אומרים, כי נבגוד באלקים באמרנו לצאת ממצרים בטרם בא המועד. אבותיהם ספרו להם, כי השביע אלקים אותם לשבת פה עד יבא להעלותם וליעקב אמר „אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה" ולפני שנים רבות בקשו בני אפרים לעלות ארצה כנען וילמדו לירות בקשת ויעלו ויהרגום הפלשתים, אז נשבעו בני-ישראל, לבלתי עלות עד יבא אלקים לבדו להעלותנו. השוטרים העברים האלה אמנם יראי אלקים המה ושומרים בל דרבי אבותינו. אך אולת קשורה בלבם, כי המאמין באלקים ובשבועתו לאבותינו לא יוכל להושע על ידי אדם, אף אם אותות יעידו, כי אלקים שלחו ויער אל לבבו, כי ה׳ לבדו יושיע ולא ביד מלאך ולא ביד שליח. על משה עבד אלקים יאמרו מה יושיענו זה? איפה היה עד כה? מארץ נכריה בא הלום, במדין ובכוש ישב כל הימים, לא נשא בסבל העם ולא ידע בעמלו ועתה בא לגאלנו! הלא במדין ובכוש אין מנקרים את גיד-הנשה ואיך גר שם ויאכל פגולים? הלא לקח בת כהן מדין לאשה; הן לא מל את בנו לשמונת ימים ויש מוציאים על איש האלקים עוד דבות רעות, אשר לא אובל לחקקם על ספר. ואת כל האנשים, אשר העיר אלקים את לבבם להאמין בגאולה קרובה ולשמוע בקול עבדו, יבדילו אלה מקהל העברים, יחרימו נפשותיהם ויאמרו עליהם, כי אין להם חלק באלקי ישראל אבינו. והאנשים האלה מתפארים, כי הם מקנאים קנאת אלקים ואת דרכיו ישמרו! נשגבו דרביהם בעיני. יאיר אלקים עיניהם ויהפך לבבם לטוב ואל ילעיבו במלאכו. ואם לא ישמעו, נעלה אנחנו אל המקום אשר יוליכנו משה והמה ישארו פה ובניהם יאבדו בגוים וימקו בעון אבותיהם, עקב הקשו לבם ולא שמעו, כי פקד אלקים את בני עבדיו. שים נא עמיאל דודי הדברים אל לבך והכן את אחיך לישועת אלקינו.

המכתב השלישי.

ממני חובב בן רעואל המדיני בצען מצדים אל אחותו צפורה אשת משה בן עמרם, שלום.

שישי ושמחי אחותי! אשריך! בי גדול אישך ואין במוהו עלי תבל. לא טוב עשית, כי נפרדת ממנו ותשב מדרכך, שהלבת עמו מצרימה. בל מעשהו בצדק וכל דדביו ישרים. איש קדוש כמוהו, בן נאמן כמוהו לאברהם אבינו הצדיק ולבניו יצחק ויעקב, לא יכול לראות, כי בנו לא נמול עודו את יראת ותשובי אל בית אבינו. אך משה, לא קצף עליך ומעולם לא קצף על איש. הוא שמח על שובך, כי לקחת אותך עמו לא יבול, בי הלך לפדות את עמו ואיש הנתון לעמו להושיעו, עליו להיות חפשי מאשה ובנים, למען יקדיש כל כחו לאלקים. בלבתי מצרימה פגעתי בו זה לפני שבועים בראש עמו, אחרי בקעו את מי ים-סוף ויעבר את עמו ביבשה. מה גדלה מלחמתו בפרעה ומה נפלאו מעשיו, שעשה על פי ה׳! מי יספר כבוד גדלו ומי יתנה תהלתו! גבורתו מלאה הארץ ומפני נפלאות אלקיו יחתו גוים. אדום, מואב ופלשת נמוגו מפניו, יחילו כל יושבו כנען. לא אוכל לספר לך את כל המעשים הגדולים, אשר עשה אישך איש האלקים. בבואך אליו תשמעי את הכל. חדש ימים, אם יספרו לך, לא יובלו לספר לך את בל הנוראות, אשר נעשו לבני-ישראל ביד אישך. עתה יוליך את עמו אל הר סיני, אשר שם ישמיעם אלקים את תורתו, אשר בה יהיו עם סגולה בין כל העמים, שם יהיו לעם קדוש לאל אחד גדול על כל אלקים, לאלקי אמת קונה שמים וארץ. אברהם אבינו גם הוא החל להורות כי אלקים רק אחד ואין אחר עמו ומעשי הגוים, העושים אלקים לכל ארץ ולכל עם, הבל המה, מעשי תעתעים. אך בשבת בני-ישראל במצרים כהתה בלבם דעת אלקים וילמדו מעשי בני נבר. עתה יסיר משה מקרבם את בל הבלי הנכר ויטהר את עמו ואת לבם, להיות קדושים כאלקים ולשמר מצות וחקים טובים וישרים, אשר ירימום מעל כל עמי הארץ. משה יעשה את בני-ישראל גם לעם חזק ועצום, אשר יתגבר על כל אויביו בבטחו באלקי אבותיו. יתן להם חגים ומועדי זכרון, להבדילם מכל העמים ומטמאתם. וכל אשר היה את לבב משה יעשה ויצליח, כי אלקים עמו בבל אשר הוא עושה, בי אלקי ישראל אלקי עולם הוא ובישראל בחר לו לעם, על כן נתן להם רועה נאמן, בחירו, אשר רוחו בקרבו.

זה משה אישך. לבי אליו וקחי בניך עמך. ברפידים תמצאיהו במדבר סיני. אשרי האשה, אשר איש כזה לה! אשרי הבנים, אשר אב כזה להם ואשרי העם, אשר משה מנהל לו!

קודם הפסח.

כל זוית אומר חג;
מטירות הבית עד הגג
חג הפסח הנה שם.
ואם מצות ויין
בביתי עוד אין,
אך הלחם כבר תם.

בליל פסח.

רוח קל נושב,
גיל ואור בחדר,
בעל הבית יושב,
יושב על הסדר.

הלבנה מרמה
מביטה מטה מטה,
נדהמת בדממה,
דומם תלחש עתה.

ככבים במערכה
משקרים בעיני פז,
פה בעמק הבכא
נפלאות היו אז . .

שאלות.

באן הבן שואל
השאלות „מה נשתנה",
האב שומע, צוהל,
לו יתן מענה.

בבית השלך הם
הלבנה מביטה לנוכח,
כשתגדל ילד, אז
באחרות יתעסק מוחך.

שאלות אחרות ילד,
שאלות תלי תלים,
שאלות חמורות בחלד
ולמענה בל תמצא מלים.

חלב־אם. התגונים בחכמת וההמצאות החדשות ברפואת כמה חליים קשים המעיטו מאד את בני התמותה. בווין למשל מתו בשנת 1851 ארבעים נפש בשנה מכל אלף ובשנת 1898 רק עשרים. מלאך המות אבד את חצי קרבנותיו. במה דברים אמורים בגדולים, אבל בילדים מספר המתים עודנו גדול היום כמו לפני חמשים שנה, לא נגרע מאומה. מכל שלש נפשות המתות, האחד הוא יונק. מכל מאה נולדים ימותו עשרים בטרם תצא שנתם. עקר סבת התמותה הרבה של הילדים הוא קלקול העכול — חלי־מעים, והמחלה הזאת הולכת ומתרבה כשנים האלה, בעוד שמחלות אחרות של הילדים התמעטו הודות להתחבלות חדשות בחכמת הרפואה. בשנת 1867 גוע: רק כ"ד ילדים בחלי־מעים ממאה בני תמותה ובשנת 1898 היו בתוך מאה ילדים מתים ל"ג, שמתו בחלי־מעים. הסבה לכל הרעה הזאת היא מה שנשים מניקות בעצמן את ילדיהן הולכות ומתמעטות. ארבע חמישיות מכל הילדים המתים לא יינקו חלב אמם. במלים האלה מונח כל אסונם של בני התמותה. הנשים נשי דורנו חיבות איפא בלי כל ספק בעצמן במות בניהן, ולזה לא יוכל שום רופא להושיע ולחלץ הנפשות הנקיות ממות. על הנשים לדעת את חובתן הטבעית. „גם תנים חלצו שד היניקו גוריהן — בת עמי לאכזר" (בנות ישראל מוסרות ילדיהן למינקת אכזריה, החשודה גם על שפיכת דמים ומכ"ש על ענוי הילד). מספר הילדים המתים רק אז יגרע, כאשר יתחילו לצעוק ולהריצים בקול גדול ובחמה שפוכה עד שיתרכו לבות הנשים העדינות ותדענה חובתן, אם עניה ואם עשירה תחום על עמלה ותניק בעצמה את ילדיה, אשר ילדה בעצב. הרופאים הוכיחו, כי חלב־אם טוב הרבה לילד מחלב אשה זרה. בילדים היונקים חלב זרה ישלוט המות הרבה יותר מאשר בילדים הנזונים מהלב אמם. רופאי הילדים האסופים בווין הוכיחו ע"פ הסטאטיסטיקה, כי מן הילדים אשר אמם תחלוץ להם שדיה ימותו רק 8 ממאה ומן הילדים הנתונים בחיק נכריה ימותו 26 ממאה. ויש לדעת, כי מה שתאמרנה הנשים הפתיות, כי על הילד לצום בשני הימים הראשונים אחרי הולדו ולגמא רק מים חמים מבושלים עם מיני עשבים — שקר וכזב הוא. הילד אינו מוכרח להתענות שני ימים ולאבוד ממשקלו הרבה. מיד אחרי הולדו על אמו לחלוץ לו שדיה והחלבה הראשון יטהר את מעיו יותר מכל העשבים שבעולם, כי הטבע בעצמה תדאוג לבריאות הילד וחלב אמו ממוזג בכל יום ויום לפי מזג הילד וצרכו אם אין עוד חלב הרבה בשדיים אין רע, כי כן יספיק לו ומעט החלב טוב עוד יותר ממים חמים ומחלב איזה זרה המקלקל את הקיבה. עוד זאת צריכים נשותינו לשום אל לבן, כי האשה המונעת מילדיה את חלבה ומוכרת אותם בידי זרות לא תוכלנה בנותיה באמת להניק את ילדיהן, בנות תשאנה בעון אמן. החטא הזה הוא מן החטאים המתנחלים מאם לבתה. אבל זה רק כילד הראשון. אשה שאמה לא הניקה בעצמה את ילדיה לא תוכל להניק בעצמה את ילדה הראשון. אבל דוקא מפני זה תתאמץ אם כזאת להניק בעצמה את ילדה השני, למען תוכלנה בנותיה להשתחרר מעון פלילי זה. לבישת המידר (פארסעט) תגרום ג"כ את אי־היכלת להניק ועל האבות למנוע זאת ככל האפשר מבנותיהם. — ובנוגע ליניקת ילדים מבקבקים, הן זה מות ורעל לילדים ומביא כל חליים רעים גם מלבד חלי מעיים, בדם האדם יש כח למנוע מיני חליים רבים והכח הזה עובר לחלב השדיים ומשם לגוף הילד הרך והוא שומרו ומצילו מריפטריה ומשנית (שרלך), המחלות הנוראות לילדים. ילדים הנזונים בחלב שדיים רק לפעמים רחוקות מאד יחלו במחלות האלה בשנת יניקתם. גם משקל גופם של יונקי חלב אדם גדול תמיד ממשקל יונקי בקבקים.

Dr. Crusius.

נביא המדעים. בשבוע שעבר מת בעיר אמיער בצרפת הסופר הזקן זשול ווערן, אשר ספריו תורגמו לכל לשונות הגוים. הוא כתב כל ימיו ספורים, אשר בהם הביע בכח דמיונו הנפלא את התפתחות המדעים לעתיד ורבים מהשערותיו, אשר חשבו אותן בשעת כתיבתן להזיות ולדמיונות כוזבים, שאין להם כל ערך רק כעין „מיטב השיר" — התקימו בסוף ותהיינה לעובדות, שאין מתפלא עליהן עוד. הנה למשל כתב ספור מדעי בשנת 1863 בשם „המשה שבועות בכדור פורח באויר". בו תאר כבמחזה את ספינת האויר, אשר בימינו, בעת שלא היה לאנשי המדע כל מושג ממנו. בעת שספינות תחת מי הים היו עדיין חלום בלי פתרון בתב ווערן ספור על ארותו בשם „עשרים אלף פרסא תחת התהום" ובו הראה במראה ברור את הספינות השטות תחת המים הנודעות בימינו, שמשתמשים בהן במלחמה. ספור אחר כתב בשם „נסיעה סביב כדור הארץ בשמונים יום". הכל שחקו עליו ויחשבוהו להוזה ובעל דמיון של הבל, ועתה מסע כזה הוא מן המעשים שבכל יום. זשול ווערן נתן עוז ותעצמות לחוקרים להוציא אל הפועל את מחשבותיו ולהפוך דמיונות למעשים. הוא ישב סגור בחדרו בעיר קטנה ואת גבורי חזיונותיו הוליך מקצה תבל עד קצהו, הורידם תהומות, העלם עד הררי שלג עולמים, הפריחם באויר, הניעם בין כוכבים וכל אשר גלה בתעלמות חשך, חפשו אחריו חוקרי המדע וימצאו את חלומותיו מתקימים.

אסכרה. אסכרה (דיפטריטים) היא אחת המחלות הנוראות הנוגפות את הילדים וממיתות אותם ביסורים קשים ומרים ועוברת מילד לילד להרעילו. לפנים לא היתה כל רפואה למחלה הזאת ועל האבות היה להביט במלחמה הקשה של ילדם החביב במות המר. עתה יש לרופאים תרופה ברוקה, היא הציר (סערום) המיוחד לזה, אשר יזרקוהו מתחת לעור. לציר הזה יש גם כה הגנה, להגין על ילדים מפני המחלה בטרם יחלו. לכן כשיחלה ילד אחד בבית באסכרה, חובה על האב לא רק לרפא את החולה, כי אם גם לדרוש מאת הרופא, להגין על שאר הילדים בזריקת הסערום ותחת עורם. הזריקה לא תגן אמנם לשנים רבות, כהרכבת אבעבעות, המגינה על הילדים מפני מחלת האבעבעות, כי אם תגן לשלשה שבועות וזה די עד שתסר המחלה מן הבית.

נגד קאטאר־החטם. טוב לשום נתח קאמפער אל מים רותחים בסיר נפוח ולשאוף את הקיטור העולה מן המים אל החטם והפה יסגר.

נזק רוסיא במלחמה. ביום השמיני באפריל מלאו ארבעה עשר חדשים למלחמה המכלה והמאבירה במזרח אזיא, אשר כמוה לא היתה עוד ואולי לא תוסיף להיות. אלה הנזקים, שסבלה רוסיא במשך ימי המלחמה: אנשים אבדה רוסיא בהרוגים, בבעלי מומים ובשבויים: במלחמה אצל יאנטאי 45,000 איש, אצל פורט־ארטור 45,000 איש, אצל ליאויאן 25,000 איש, אצל חאיגוטאי 13,000 איש, אצל סאנדעפו 10,000, בעמקים בין ההרים, אצל וואפאנגאי, טורענטשען, סעמוטשען ראשיטשא, סיחעיאן, גאיטשאי ובמקומות אחרים 22,000, אצל מוקדן 175,000 איש. מלבד אלה הושבו חולים מן המחנה 95,000 איש. ס"ה אבדה רוסיא אנשי מלחמה 430,000. נזק בכסף היה לרוסיא: מסלת הברזל במאנדשוריא, שנפלה ביד היפנים, עלתה בסך 253 מיליון רובל, ההוצאות להגין על מסה"ב ההיא 46 מיליון רובל, הנזק שעשו החינאים המורדים במסה"ב 70 מיליון, לבנין העיר דאלני החוף הוציאה רוסיא 20 מיליון, חברת הספינות נתנה לטובת מסה"ב 11 מיליון, לבנין המבצר והעיר והנמל בפורט־ארטור הוציאה רוסיא 500 מיליון, מקופת הממשלה הוציאה רוסיא לצרכי המלחמה 150 מיליון, בהלואה בחוץ לארץ לקחה רוסיא 570, 1480 כלי התותח, שנפלו לשלל ביד היפנים, מחירם 10 מיליונים, ספינות של צרכי המלחמה, שתפשו היפנים, מחירן 10 מיליונים, ספינות המלחמה, שנהרסו ושנטבעו, מחירן 160 מיליון. סכום כל הנזק בכסף אלף ושמונה מאות מיליון רובל ועם המלוה החדשה, שתבקש עתה רוסיא, יהיה החשבון מסוים שני מיליארדים רובל או חמשת אלפי מיליון ומאה מיליון כתר. וכל ההון העצום הזה יוקח מכיסי העם הדל ולא מן העשר הבלתי ספור, מיליארדי רובל רבים, הצבורים בקופות הבמות והמנזרים ואף לא מכיסי הצאר ומשפחתו, שרוב עשר הארץ בידיהם. ביפן יתן הקיסר מכיסו.

ארגז מכתבים.

שולמן: לא נדפס שם. — **באב"ד**: מאמר בענין זה כבר היה ב„המצפה" גליון ב׳. — **ש"וו ד׳**: לא. — **א"ג טש׳**: בגליונות ישנים אין צרך. מחיר תחסרים ס׳ הלר. — **ס. בוק**: „מלון של כיס" ששה כתרים ומחצה אצל אהרן פויסט בקראקא. כה"ח סוף חדש זה. — **א. בטרז׳**: כמכתב אין כל חדש.

תקון טעות.

במאמר הראשי גליון הקודם עמוד א׳ בתחלתו שורה ז׳ וח׳ מלמעלה כתוב „פרי לאמי" וצ"ל „פרי מדיני".

פערל אדלער מענדל שלאסברג

מאורשים

קאלוש. פעטשעניזין.

לאריסת המיל"ג מר יהודה בודק עם אחותי מ׳ שיינדל אביע להם ברכת מז"ט מקירות לבי. להצמד יהודה ושיינדל מז"ט לפ"ק. אפרים מיזמער

מנהלי הועד המגין על נודדי רוסיא ברישא מביעים ברכת מז"ט לחברם האהוב מר ליבוש וועקסלער לארוסי את מרת יוטה רבקה ליפא מדאלינא.

מקרב ולב אביע ברכת מז"ט לבן דודי מר וואלף בלומוואהל לארוסיו ומברכתי יבורך גם דודי הרב מו"ה אברהם מו"ץ במאשציסקא. יהושע שפאך

מקרב ולב עמוק אביע ברכת מז"ט לש"ב מ׳ יוטא ליפפא מדאלינא לארוסיה עם מר אריה וועכסלער מרישא והנני נודב לכבודם חצי כתר לקה"ל.

את בעלי אנכי מבקשת!

זה יותר מארבע שנים עזבני בעלי ועקבותיו לא נודעו, הנני מבקשת מאת אחב"י בכל מקומות שהם, אם ידעו ממנו דבר, יודיעו להרב הגאון האבד"ק סאמבור שליט"א ולמצוה גדולה יחשב. שמו שמואל פריעדמאן יליד וויעליטשקא, שנותיו שלשים, עושה פחים (בלעכער), קומתו ממוצעת, שערותיו שחורות, עיניו ירוקות.

שרה פריעדמאנן.

האדרעססע:

Rabbiner Aron Lewin, Sambor.

ספרים בזול.

הרוצה לקנות ספרים שונים מהספרות החדשה מכורכים היטב בזול יפנה אלי.

J. Schneid, Leżajsk.

ספר **דברי חכמים וחדותם**
ב׳ חלקים, מאת מו"ח.

המחיר ארבעה כתרים, ולקוראי המצפה הנחה שליש. מצוה לתמוך ביד המחבר.

M. Weissmann, Wien, II. Zwerggasse 5.

מורה־בית שיש בידו ללמד עברית, אשכנזית ופולנית וגם גפ"ת יבוקש. שכר לשנה 400 כתר וגם מדור ומזון וכל צרכי חחיים. רק לובשי בגדים ארוכים ישלחו מכתביהם בצרוף העתקות מתעודות־כשרונם אל:

Moses Hauser, Szczutków, Post Lubaczów.

דרכי ספר הושע ובאורו.

ספר הושע הוא הקשה בכל ספרי הנביאים. הספר הנ"ל מאת שמעון מנחם לאזער עורך „המצפה" מבארו בדרך מדעי חדש באופן נפלא. ישנם עוד מספר קטן של אקסמפלרים. להשיגו במערכת „המצפה". מחירו כתר אחד.

Gesammt-Activen 153 Millionen Kronen **Versicherungsstand 463 Millionen Kronen.**

NEWYORKER GERMANIA

Lebens-Versicherungs-Gesellschaft

General-Agent: Ascher Bannet, Krakau, Dietelsg. 49.

Der ganze Reingewinn wird an die Versicherten verteilt. — Dividenden-Bezug vom zweiten Versicherungsjahre ab. Unanfechtbare Polizzen. — Kriegsversicherung ohne Zusatzprämie.

Agenten werden gegen gute Provision aufgenommen.

אהנע קאנקורענץ.

מאכע היעמיט בעקאַנט, דאסס איך מיר איינע

נייע כשרה זעלכווארען־פאבריק

איינגעריכטעט האבע, מיטעלסט דאמפפבעטריעב, מיט דער נייעסט מאדערנסטען מאשינען, ערצייגע וואונדער-שעהנע פרימא סאלאמי, ווערענעזער, ברוסט, שינקען & קרענווירסטעל אז״וו, פערזעהען מיט הכשר של הביד״צ דפה ומכמה גאוני זמננו, מיט שטוינענד, נאכשטעהענדען בילליגען פרייזען. אויף וואונש ווערדען בייא דער ערסטען בעשטעלונג אויך הכשר בייגעפאקט.

פרייזע אב פשעמישל געגען נאכנאהמע, בייא אבנאהמע פאן מינדעסטענס 5 קילא.

	K. H.			K. H.	
פאָלנישע ווארסט . .	1 80	פער 1 קילא	בראטען אדער ראסבעעף פשעמישלער וועסט	2 80	פער 1 קילא
פשעמישלער	2 —		פאללער	2 70	
סאלאמי I פיינסט . .	2 60		גאנז ווארסט	3 20	
סאלאמי II אונגארישע	2 40		פאפריקא שפעק . . .	2 40	
קראקויער גראב געהאקטע שינקען סאלאמי . .	2 40		צונגען געזעלכט ראה .	3 60	
שפעק ווארסט . .	2 60		צונגען פערטיגע . . .	4 —	
וויענער וועראנעזער .	2 50		לעבער ווארסט . . .	2 —	
פאריזער וועראנעזער .	2 40		רויך ווירסטעל	— 7	פער שטיק
האוואנע ווארסטע .	2 20		ראאבער ווירסטעל . .	— 15	
צונגען ווארסט . . .	2 80		קרעמוויטל	— 7	פער פאאר
ברוסט ראה געזעלכט .	2 40		פראנקפורטער	— 15	
ברוסט פערטיג	2 80		סערפילאר	— 16	
געוויקעלטעס פלייש (שינקען געפרעסט) .	2 80		דעברעצינער	— 18	
			טארנאפאלער	— 9	

פערפאקונג בייא פאסטזענדונגען 12 העללער, בייא באהנזענדונגען 24 העללער. בייא גרעססערען באהנזענדונגען פראנקא באהן עט אויך פראצענטע געוועהרט.

Hirsch Steiner, ul. Jagiellońska 7, Przemyśl.

לפסח גערעגענהייטסקויף! לפסח

42 שטיק קלאריא זילבערבעשטעק 6 פל.

דורך גראססען קראך איינער לאנדאנער זילבער-פאבריק וואורדע בעאויפטראגט, פאלגענדע 42 שטיק קלאריא-זילבערבעשטעק א 6 פל. פער גאנצע גארניטור אויך אן פריוואטארע צו פערקויפען. דאס מאטעריאל איזט גאראנטירט דורך אונד דורך וויים, וועלכעס אין 20 יאהרען אונד וייטער פאן עכטעם זילבער ניכט צו אונטערשיידען איזט. זאלכע גארניטור קאסטעטע ביז יעטצט מעהר אלס 3-מאל זאפיעל. דיא גארניטור ענטהעלט:

6 גאבעל אוים קלאריא-זילבער
6 לעפפעל " " "
6 מעססער מיט פיינער ענגל. קלינגע
12 קאפפעלעפפעל אוים קלאריא-זילבער
6 דעססערטמעססער מיט פיינער ענגל. קלינגע.
6 " גאבעל " " " "

דיעזע 42 שטיק צוזאממען קאסטען בלאס 6 פל. פערפפליכטע מיך אויך פאללס ניכט בעוואונדערונגסווירדיג איזט, דען געצאהלטען בעטראג צו רעטיירנירען. פערזאנדט געגען פאהרעזענדונג דעס בעטראגעס אדער נאכנאהמע דורך אליינפערקייפער

Ch. Kapelusz, Krakau.

נייא איינגעריכטעטע קראקויער

כשרה דאמפף זעלכווארען־פאבריק

מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינע, ערצייגט שענע פרימא סאלאמי ווערענעזער, ברוסט, שינקען, קרענווירסטעל א. ז. וו. פערזעהען מיט הכשר של הרב הגאון דפה שליט״א, עמפפיהלט צו בילליגסטען פרייזען. אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גלאזער.

Emanuel Glaser Dampfselchwarenfabrik

KRAKAU Bożego-ciała 8.

קאנצערט־גראמאפאן אונד פאנאגראף.

ריעזיגע אויסוואהל פאַן יודישען אונד העבראישען פלאטטען אונד וואלצען נור אין אונטערצייכנעטעם ספעציאלהויז צו בעציעהען. עכטער קאנצערט-גראממאפאן, מיט 5 פלאטטען גראטיס, נור 40 פל. פארציגליכער פאנאגראף מיט 5 וואלצען גראטיס נור 8.90 פל פרייזקוראנטע גראטיס אונד פראנקא. ערסטעס ספעציאלהויז פאן עכטען גראממאפאנען אונד פאנאגראפען ען גראס עט ען דעטאיל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau.

(in Krakau Grodgasse 71).

Schicht-Seife

„Hirsch“ Marke: „Schlüssel“

Beste, ausgiebigste und deshalb billigste Seife.

Frei von allen schädlichen Beimengungen.

Überall zu haben!

Beim Einkauf achte man besondres darauf, dass jedes Stück Seife den Namen „Schicht“ und eine der obigen Schutzmarken trägt.

מלון אשכנזי־עברי.

מכיל את כל אוצר המלים האשכנזי ותרגום כל מלה בעברית. מלה העבריות לקוחות מכל ספרותנו העתיקה וההדשה. המחבר השתמש כלם החדושים, שהתחדשו בשפתנו בעת האהרונה ומה שחסר עוד השלים ע״פ לשון אשור, סוריה וערב. מחיר כל חוברת חצי הכתר.

נערך ע״י הד״ר **מ. מארגעל**

ויוצא לאור בחוברות ע״י

L. KLEIN, Buchhandlung, Požega (Slavonien).

עס איז ערשיענען דאס מערץ־העפט פון

„די יודישע צוקונפט“

אינהאלט: 1) נשמות (געדיכט) — ז. שניאור. 2) צו זענען אלע „פועלי-ציון“ ציוניכטען — Citoyen. 3) פאלקס-מאטיוו (געדיכט) — י. ל. פרץ. 4) א נאכט אין זאקאפאנע (א בילד) — ש. אש. 5) א זכר פון דער אינקוויזיציע (ענדע) — בח״י. 6) *** (געדיכט) — יעקב שטיינבערג. 7) די נאטירליכע מעטאדע — י. י. גלאסס. 8) לכבוד די געסט... (ערצעהלונג) — מ. ערליך. 9) אונזערע טעריטאריאליסטען און „המון“יסטען — בעל מחשבות. 10) *** (ריימען) — מאיר פאלק האפמאנן. 11) א אפענער בריעף צום הערן י. גרינבערג — ד״ר י. ווארטסמאנן. 12) חראניק — דער יודישער הראניקער. 13) די יודישע פרעסע — דער שווארצער יונגערמאנטשיק. 14) ליטעראַרישע נאטיצען — בן שלמה. פרייז יעהרליך 6 קראנען.

DIE JÜDISCHE ZUKUNFT **Krakau Dieteisgasse 59.**

ערשטע לעמבערגער

כשר דאמפף ועלכווארען פאבריק

פאסט עט קאמפ.

לעמבערג, גאזאוואגאססע נומער 10.

הויפטפיליאלען אין לעמבערג:
קארל-לודוויגשטר. 41
באימוף 18
באושניצא 20

איינציג דאשטעהענדע כשרה זעלכווארען פאבריק, וועלכע אונטער אויפזיכט אונר מיט הכשר מהדב הגאון הגדול רשכבה״ג מוהר״ר יצחק שמעלקעס האב״ד מק״ק לבוב שטעהט. ערצייגט דיא שענסטע סאלאמי עט פערשיעדענע זעלבווארען צו בילינגן פרייזען.

מעטה כשר לפסח.

M. AMSTER

Krowodrze bei Krakau

גראס-מעטהברויערי

עמפפיעהלט זיין פאבריקאט, וועלכעס אללגעמיין בעליעבט איזט מיט אללערבילליגסטען פרייזען, אללערליי סארטען א. צ. שטארקען עט זיסען מעטה איינפאך אונד דאפפעלמעטה, קאפאוויטץ זויא מאלינאק, זאוויא אויך אלטער בוטטעללען-מעטה. פערזובעט איינמאל צו בעשטעללען אונד איהר בלייבט מיינע קונדען.

איינע הערצענסזאכע

פערלאנגט אין אללען טראפיקען נור

ח. ל. שפיטץ׳ס

ציגארעטטענהילזען אוים קראקוי.

איינע גראסע אנצאהל יודישע ארבייטער פינדען דא איהר בראט, וואביי די קוואליטאט, זאווי די אויספיהרונג קיינעסוועגס אנדערען נאכשטעהען. זוכט דאך ניכט בלאס דעם פארטהייל וועגען יוסט פרעמדע אדער אויסלאנדישע פאבריקאטע, וועלכע ביי דערזעלבען קוואליטאט טייערער קאסטען.

די הערען ציגאניסטען מאכע איך בעזאנדערס אויפמערקזאם, דאסס איך פאן יעדער שאכטעל איינען קרייצער דעם נאציאנאל פאנד צופיהרע.

יין משמר לפסח יין משמר מנסך

גאראנטירט עכט נאטור־ווינע

CH. W. BITTMANN

Weingrosshandlung

Czernowitz, Rathhausstr. Nr. 18.

עמפפעהלע מיינען וויינגראססלאגער פאן עכט נאטור רומענישע וויינע, וויא אייך אונגארישע מעדיצינאל־וויינע צו זעהר בילליגען פרייז.

בעאבטענסווערט איזט, דאס איך מיינע וויינע פאן דען בעסטען טרויבען־סארטען פערזענליך אין דער וויינלעזע פרעססע, איך קאן דארוך פיר דיע עכטהייט דערזעלבען גאראנטירען.

אום צאהלרייכע אויפטרעגע ביטטעט

חיים זאב ביטטמאן

טשערנאוויץ, ראטההויזשטראססע נו׳ 18.

למבקשי מורה עברי.

הרוצים במורה עברי מלומד, מומחה ומנוסה, אשר יראו על ידו התלמידים ברכה בלמודם וישתלמו בתנ״ך, תלמוד, שפת עבר ודברי ימי ישראל, יפנה אלי. אני נותן הוראת שעה וגם אלמד תלמידים מרחוק ע״י מכתבים ע״פ מתודה קלה. משה יוסף הלמן.

M. J. Heilmann, Podgórze,
bei Krakau Józefinska 24.

טהעע וקאפפע
כשר לפסח

הרוצה לקנות טהעע פרימא בשר ומשומר מחינא וציילאן או מעורבים מזה ומזה או קאפפע מובחרה ושמורה לפסח אפילו למהדרין מן המהדרין, יפנה אל הפירמא הנאמנה ומפרסמה דלמטה. הטהעע הוא בעלים מגן ה׳. מחירו 5 עד 10 כתרים לק״ג ומחיר הקאפפע 2.50 עד 4 כתרים לק״ג.

Samuel Strisower, Brody.

דער שטאלץ יעדער הויזפרוי איז איין גוטער קאפפע.

קאטהריינערס קנייפפ-מאלצקאפפע זאללטע ביי בערייטונג דעם טעגליכען קאפפע־געטרענקעס אין קיינעם הויזהאלטע מעהר פעהלען.

✖ ✖ ✖

מאן פערלאנגע נור אריגינאל־פאקעטע מיט דעם נאמען „קאטה־ריינער" אונד קויפע ניע, וואס אפפען צוגעוואגען ווירד.

פאללקאממענסטער כשר בוטטער-ערזאטץ

כשר על פסח **„טאמאר"** כשר על פסח

פפלאנצען־מארגארינע, אין געשמאק, ארא מא, אויסזעהען אונד שטרייכבארקייט פאן נאטורבוטטער ניכט צו אונטערשיידען, זעלבסט דער בעסטער פארציציהען, ווייל פליישיג אונד מילכיג פערווענדבאר.

אבגלייך דאס פראדוקט פריי פאן אנימאלישען פעטטען איזט אונד קיינע טיערמילך ענטהאלט, מוסס דאסזעלבע נאך דעם געזעטץ דאך אלס מארגארינע בעצייכנעט ווערדען.

ניכט צו פערוועכסעלן מיט מארגארינע אויס טיערפעטטען.

דיא הערשטעללונג ערפאלגט אונטער שטאנדיגער אנוועזענהייט איינעס שטרענג רעליג. אויפזיכטסבעאמטען אונד ווירד פאן זר. עהרוו. העררן ראבבינער דר. ב. וואלף אין קעלן אינספיציערט.

פאסטפאקעטע א 8 פפונד נעטטא אינהאלט מארק 5.20 פאסטפריי, עקסקלוזיווע צאלל, אונטער נאכנאהמע, פראבען שטעהען צור פערפיגונג.

SANA-Gesellschaft m. b. H., Cleve am Rhein.

SINA PELZ, KRAKAU Österreich.

על חג הפסח

עמפפעהלע בעסטענס מיין רייכהאלטיגעס לאגער פאן זילבער אונד כינא-זילבער **עססצייג, לייכטער** עטצ. בעזאנדערס **סדר שיססעל** פראכט-ארבייט פאן פיינסטעם כינא-זילבער שוין מיט 13 פל. ביז פרימא 18 פל. — ציאנס-אוהרען, ציאנס-קעטטען, נאדעלן עטצ. אין אללען פרייזען. אויף פערלאנגען שיקע רייך איללוסטרירטען פרייזקוראנט חנם אין כסף.

כשר עכט פאפאוו טהעע לפסח

אין אריגינאל $^1/_8$, $^1/_4$, $^1/_2$ פפונד פאקעטען בהשגחת נאמנים ובהסכמת ב״ד במאסקווא אויך ווימאצקי טהעע. המחיר מן 2 פל. עד 5 פל. פר. פפונד. גם לאזע טהעע מובחרים בשר לפסח מן 1.90 פל. פר. קילא עד 4 פל. בחלוק בין סארטע לסארטע 50 צ״ל.

Moskauer Theefiliale

Jon. Birnbaum, Krakau.

גימנזיום עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו מטרה נכברה, לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנזיום עם ידיעה עמוקה בתורה נ״ך, דקדוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחונכו ע״פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליציא ומרוסיא, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים, להכון לגימנזיום שלנו. מחיר הלמוד, המעון והמזונות לתלמיד אחד מן חמשים כתר ולמעלה להדיש. יתר הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner

Ung. Brod. (Mähren).

Markus Horner

Krakau, Jozefsg. 3.

גראססהאנדלער פאן בוטטער, ברינדזע עט שווייצער שאפקעזע

בין דער ערסטע, דער זייט 10 יאהרען היער דאס **קאקוסנוספעטט** איינגעפיהרט האבע, בין מיט דיעזעם ארטיקעל קאנקורענצפעהיג געגען אללע פאבריקען. פערזעהען בהכשר גאוני זמננו גם על חג הפסח. פערקויפע פאן 5 ק״ג אויפווערטס, פראביערט נור איינמאל אונד איבערצייגט אייך פאן מיינעם רעעלען געשעפט אונד ווערדעט איהר דאן זיכער נור צו מיר דאס פערטרויען האבען

ROSEN-PAPRIKA Szegediner I-a süss garantiert, echt, anerkannt vorzügliche Qualität. Eigene Fächsung per Kg. um 5 Kronen. Versand unter Nachnahme von 1 Kg. aufwärts postportofrei.

Versandtgeschaft von allerlei Landesprodukten

HAUPT A. RUDOLF

Budapest (Ungarn) VII. Ovodagasse 22.

מורה·שפת עבר

פדגוג מנוסה, מורה עברית בעברית, בהברה נכונה ובטעמים, הספרות העתיקה והחדשה, תנ״ך גמרא, ספרות ימי הבינים וספרות ההשכלה, תולדות הספרות העברית ודברי ימי ישראל, גם שפת אשכנז ופולנית, מבקש לו שעורים בעיר שיוכל לקבוע שמה דירתו תמיד. לפנות על ת״י:

I. H. H. Belz, Galizien

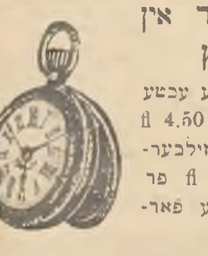

נאך דעם בראנד אין דער שווייץ

פערקויפע איך איינע עכטע זילבער־אוהר אום fl 4.50 עבענזא איינע לאנגע זילבער־קעטטע אום fl 1.25 פר נאכנאהמע. זאלאנגע פארראטה רייכט.

Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60

Uhrmacher & Juwelier

אויף פערלאנגען זענדע פרייזקוראנטע גראטיס & פראנקא.

Wyd.: Naftali Hof.
S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu